

Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Αγροτουρισμός και προγράμματα Leader

Σπουδάστριες:

Βλατάκη Κατερίνα

Α.Μ.:5032

Τζήλου Μαρία – Χριστίνα

Α.Μ.:4747

Εισηγήτρια: κ.Καπερώνη

ΠΑΤΡΑ 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΑ**

1.1 Ορισμός αγροτουρισμού	4
1.1.1 Αγροτουρισμός και αειφόρος τουριστική Ανάπτυξη.....	6
1.2 Φέρουσα ικανότητα-αειφορία και αγροτουρισμός	8
1.3 Ιστορικά στοιχεία για τον αγροτουρισμό.....	9
1.3.1 Οι πρώτες τουριστικές επενδύσεις.....	10
1.4 Κοινωνική πρωτοβουλία Leader.....	11
1.5 Ε.Ο.Τ. και αγροτουρισμός.....	12
1.6 Τι είναι και τι δεν είναι ο αγροτουρισμός.....	13
1.6.1 Οι δραστηριότητες στον αγροτουρισμό.....	17
1.6.2 Η αγροτουριστική φιλοξενία.....	22
1.6.3 Το προφίλ του αγροτουρίστα.....	23
1.6.4 Γιατί να ασχοληθούμε με τον αγροτουρισμό.....	25
1.6.4.1 Υπάρχουν παραδοσιακά προϊόντα.....	27
1.6.4.2 Τι ισχύει στην Ελλάδα.....	28
1.6.5 Σύνοψη.....	29

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΑΧΟΜΕΝΟ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Έννοιες και ορισμοί.....	31
2.2 Πεδίο δράσης του αγροτουρισμού.....	35
2.3 Τύποι αγροτουρισμού.....	37
2.4 Ο αγροτουρισμός και ο σύγχρονος τουρίστας.....	40
2.4.1 Ο αγροτουρισμός και τα κίνητρα του σύγχρονου τουρίστα.....	40
2.5 Αγροτουρισμός και γεωργία.....	42

**ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

3.1 Οφέλη της τουριστικής ανάπτυξης.....	45
3.2 Αγροτουρισμός και τοπική ανάπτυξη.....	47
3.3 Αρχές τουρισμού στην ύπαιθρο.....	49
3.4 Το κόστος της αγροτουριστικής ανάπτυξης.....	50

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1 Οικολογικός τουρισμός.....	51
4.2 Τουρισμός περιπέτειας.....	53
4.3 Πολιτιστικός τουρισμός.....	55
4.4 Ορεινός τουρισμός.....	56
4.5 Αγροτουρισμός και τοπικός τουρισμός.....	57

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

5.1 Στην Ελλάδα.....	59
5.2 Το θηλυκό γένος στον ελληνικό αγροτουρισμό.....	62
5.3 Ο αγροτουρισμός στην Ευρώπη.....	68

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ-ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ-ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

6.1 Δραστηριότητες στον αγροτουρισμό.....	71
6.2 Προϋποθέσεις για αγροτουριστικά καταλύματα.....	73

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

7.1 Επιδοτήσεις και φορείς.....	75
7.2 Κοινωνικά προγράμματα.....	76
7.3 Αγροτουριστική Α.Ε.....	77
7.4 Σπουδές στον αγροτουρισμό.....	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ LEADER

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ.....</u>	81
--	-----------

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 2 LEADER II.....</u>	86
--	-----------

<u>ΕΝΟΤΗΤΑ 3 LEADER + (plus).....</u>	91
3.1 Στόχοι Leader +.....	92
3.2 Σε ποιες περιοχές της χώρας εμφανίζεται.....	93
3.3 Ενέργειες-δράσεις προγράμματος.....	94

<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ.....</u>	98
---	-----------

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</u>	101
---------------------------------	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όταν αναφέρεται κανείς στον αγροτουρισμό είναι σημαντικό να γνωρίζει ποια είναι η διαφορά του μαζικού τουρισμού από τον αγροτουρισμό. Αγροτουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό, από απασχολούμενους στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, και ειδικότερα οικογενειακής ή συνεταιριστικής Μορφής, μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενώνες, campings) όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με τα τοπικά γεωργικά προϊόντα.

Πιο ειδικά, αγροτουρισμός είναι εκείνη η μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε αγροτικές περιοχές που δεν έχουν κορεστεί τουριστικά και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές, πολιτισμικές και κοινωνικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες, όσο και στους φιλοξενούμενους-επισκέπτες να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Σημαδεύεται από ένα τοπικό τοπίο, όπου η πρωτοβουλία και η διαχείριση του ανήκει στους ανθρώπους του τόπου και οι επιπτώσεις περιορίζονται ως επί το πλείστον σε τοπική κλίμακα. Είναι μια μορφή του τουρισμού, που ανήκει στον οικολογικό και κοινωνικό ιστό των αγροτικών κοινοτήτων, προσαρμόζεται στις ανάγκες της αγροτικής οικογένειας, ευνοεί την επαφή με την φύση και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ της πόλης και της υπαίθρου και μπορεί να συμβάλει κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, κυρίως των ορεινών και μειονεκτικών.

Στην Ελλάδα παρατηρείται μια σύγχυση σε ότι αφορά το περιεχόμενο του αγροτουρισμού και πολύ περισσότερο στον προσδιορισμό του από τους αρμόδιους φορείς του αγροτουριστικού προϊόντος. Αλλά και για το ευρύ κοινό μέχρι πρόσφατα, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονταν στο πλαίσιο του αγροτουρισμού περιορίζονταν ως επί το πλείστον στην παροχή κάποιου καταλύματος, το οποίο βεβαίως απείχε πολύ από το πρότυπο των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων των πολυάσχολων τουριστικών ζωνών και ταυτιζόταν λίγο ή πολύ με το φθινό τουρισμό.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει. Τα αγροτουριστικά καταλύματα έχουν αυξηθεί σημαντικά σε όλη την χώρα γιατί παράλληλα με την αναζήτηση της πραγματικής ζωής και της αυθεντικότητας, την ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων για επανασύνδεση με τη φύση και τον αγροτικό πολιτισμό γενικότερα, όλο και περισσότεροι τουρίστες, επιθυμούν ποικιλία από δραστηριότητες στις διακοπές τους και επιδιώκουν την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων τους.

Ακολουθώντας λοιπόν τις νέες συντεταγμένες της τουριστικής ζήτησης, αρχίζει να καθιερώνεται γύρω από τα αγροτικά τουριστικά προϊόντα μια πολιτική. Έτσι αρχίζει να υιοθετείται η έννοια του αγροτουριστικού προϊόντος, το οποίο ενσωματώνει ολόκληρη την εικόνα της περιοχής έτσι όπως καταγράφεται στο αγροτικό τοπίο, στους τρόπους ζωής και στον πολιτισμό της. Κατ' αυτήν την έννοια τα αγροτουριστικά προϊόντα είναι πολυάριθμα και πολυποίκιλα. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού συνδέεται, από την άλλη πλευρά, με την διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο, την εξασφάλιση συμπληρωματικών εισοδημάτων προς το γεωργό και κάποιες λύσεις στο πρόβλημα της κρίσης που αντιμετωπίζει η ανάπτυξη της υπαίθρου. (Αυγερινού-Κολωνία, Ζαχαράτος, Ιακωβίδου, Κοκκώσης, Κούση, Μπριασούλη, Σπιλάνης, Τσάρτας, 2000, 69-74)

1.1.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο "αγροτουρισμός" και η "αειφόρος" ανάπτυξη είναι έννοιες που συζητήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα τα τελευταία χρόνια, γιατί προσπαθούν να δώσουν νέες προσεγγίσεις στο ζήτημα της "τοπικής" ή "εκ των κάτω" ανάπτυξης.

Οι διάφορες μορφές οικολογικού τουρισμού προέκυψαν από μια διπλή αναγκαιότητα :

- Ø Η πρώτη αφορά την ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων να επανασυνδεθούν με τη φύση και τον αγροτικό πολιτισμό γενικότερα.
- Ø Η δεύτερη αφορά τους αγρότες, οι οποίοι αναζητούν συμπληρωματικά εισοδήματα προς το γεωργικό, δεδομένης της κρίσης και της αβεβαιότητας στο γεωργικό τομέα.

Με οποιαδήποτε μορφή και αν εμφανίζεται πρόκειται για τουρισμό "ενός τόπου" με την έννοια ότι αναδεικνύει τα τοπικά στοιχεία, ενώ η πρωτοβουλία και η διαχείριση του ανήκει στις τοπικές κοινότητες.

(Ιακωβίδου, 1995)

Ο αγροτουρισμός έχει την ιδιομορφία να διασύνδεει άμεσα και ενεργά την τουριστική δραστηριότητα με τη γεωργική εκμετάλλευση, τα προϊόντα της και την αγροτική κληρονομιά γενικότερα. Κατ' αυτή την έννοια θεωρείται ως μια από τις κατεξοχήν δραστηριότητες που προωθεί την αγροτική ανάπτυξη και είναι συμβατή με την έννοια της "αειφορείας" και αυτό, γιατί συμβάλλει στην οικονομική ενεργοποίηση των αγροτικών ζωνών χωρίς να ανταγωνίζεται τους φυσικούς ή τους ανθρώπινους πόρους. Είναι δηλαδή, συμβατός με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες επιτρέποντας τόσο στους αγρότες όσο και στους τουρίστες να απολαύσουν

τις θετικές αλληλεπιδράσεις και τις κοινές εμπειρίες τους. (Κουτσούρης, Γάκη, 1998)

1.2 ΦΕΡΟΥΣΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ-ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το θέμα της φέρουσας ικανότητας των τουριστικών περιοχών είναι μια έννοια, που επιχειρεί να καταγράψει τις παραμέτρους και τα όρια της ανάπτυξης στο κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό πεδίο της τοπικής κοινωνίας. Το θέμα αυτό συνδέθηκε ιδιαίτερα με την εποχικότητα του τουρισμού και με την διαχείριση και προστασία ευαίσθητων οικοσυστημάτων.

Παράλληλα έχουν καταγραφεί πολλές έννοιες που προσπάθησαν να καταγράψουν την έννοια της αειφορικότητας όπως : ενταγμένη ανάπτυξη, ήπια ανάπτυξη, βιώσιμη, εναλλακτική και άλλα. Τελικά επικράτησε ο ορός αειφορική ανάπτυξη ο οποίος περιγράφει μια ανάπτυξη με βασικά χαρακτηριστικά : την προστασία του περιβάλλοντος, την παράλληλη ανάπτυξη όλων των κλάδων της οικονομίας, την συνεχή ανατροφοδότηση του παραγωγικού ιστού με καινοτομικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, την διατήρηση μιας δυναμικής ισορροπίας στα διαφορετικά στοιχεία και θεσμούς που συνθέτουν την κοινωνική τοπική δομή, την αναζήτηση μεθόδων και τεχνικών που θα συμβάλλουν στην αυτονομία της τοπικής οικονομίας και στην συμμετοχή των κατοίκων στην ανάπτυξη.

Η μεγάλη ώθηση που δόθηκε στην αειφορία στην δεκαετία του '80 οφείλεται στην σημασία που απέκτησε η προστασία του περιβάλλοντος και στο γεγονός ότι θεωρήθηκε πρόσφορη μέθοδος για την τοπική ανάπτυξη και στηρίχτηκε στις επισημάνσεις σημαντικών ερευνών και μελετών για την ανάγκη να λάβει η παγκόσμια ανάπτυξη υπόψη τις αρχές της αειφορείας. (Τσάρτας, 1996)

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ως πρωτοβουλία αγροτουριστικού χαρακτήρα στην Ελλάδα μπορεί να θεωρηθεί το πρόγραμμα του Ε.Ο.Τ για την διάσωση και αξιοποίηση παραδοσιακών οικισμών. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 1975 και κατά την δεκαετία του 80 χρηματοδοτήθηκε από τα Μ.Ο.Π. Περιελάμβανε αρχικά έξι οικισμούς: Βάθεια Μάνης, Βυζίτσα Πηλίου, Μεστά Χίου, Οία Σαντορίνης, Πάπιγκο Ηπείρου και Φισκάρδο Κεφαλονιάς, ενώ στην συνέχεια οι επεμβάσεις επεκτάθηκαν σε άλλες περιοχές : Αρεόπολη, Αρναία, Κορυσχάδες, Μακρυνίτσα, Μηλιές, Μονεμβασία, Ψαρά, Δημητσάνα, Κύθνο και Πινακάτες. Το πρόγραμμα αυτό αναγνωρίστηκε με διεθνή βραβεία και διακρίσεις.

Από την περιοχή του δήμου Μακριού Γιαλού, στη νοτιοανατολική πλευρά του νομού Λασιθίου, ξεκίνησε πριν τριάντα περίπου χρόνια η πρώτη μορφή αγροτουρισμού, έστω και εάν τότε ο όρος αυτός δεν ήταν γνωστός στη χώρα. Τα πρώτα τουριστικά καταλύματα, που δεν είχαν ασφαλώς τις ανέσεις των μεγάλων ξενοδοχείων, εμφανίζονται στην παραλία του Μακριού Γιαλού. (Νταλής, 2003)

1.3.1ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Οι πρώτες επιδοτούμενες αγροτουριστικές επενδύσεις ιδιωτών ήταν αυτές που ενίσχυσε, μετά το 1983, το Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο επιχορήγησε αγρότες, από ειδική δράση των Μ.Ο.Π. για την δημιουργία αγροτουριστικών καταλυμάτων.

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκαν και τα Π.Ε.Π. που χρηματοδότησαν μεγάλο αριθμό γεωργικών βελτιώσεων με αγροτουριστικό χαρακτήρα:

- Από τον κανονισμό 2328/91, ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας, ενισχύθηκαν 2.858 επενδύσεις για γεωργικές βελτιώσεις εκ των οποίων οι 2.484 αφορούσαν τον αγροτουρισμό (2.559 αγροτουριστικό καταλύματα και 225 κέντρα εστίασης και αναψυχής)
- Από τα περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) του Β' ΚΟΣ υλοποιήθηκαν 286 επενδύσεις αγροτουρισμού, συνολικού ύψους 13,2 εκ. Ευρώ. (Νταλής, 2003).

1.4 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER

Νέα διάσταση έδωσε στις αγροτουριστικές επενδύσεις η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER ξεκινώντας το 1991, το πρόγραμμα LEADER υιοθέτησε τον αναπτυσσόμενο Θεσμό των Τοπικών Αναπτυξιακών Εταιριών και συγκρότησε τις λεγόμενες Τοπικές ομάδες που ανέλαβαν να σχεδιάσουν και να συντονίσουν σε τοπικό επίπεδο την υλοποίηση ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης. Ο αγροτουρισμός ήταν από τις βασικές συνιστώσες αυτών των προγραμμάτων. Συνολικά τα προγράμματα LEADER I και LEADER II ενίσχυσαν κατά την δεκαετία 1991-2001 έναν αριθμό 1.907 επενδύσεων σχετικών με τον αγροτουρισμό, συνολικού ύψους 167,8 εκ. ευρώ. Οι επενδύσεις αυτές αφορούσαν τη δημιουργία ή εκσυγχρονισμό καταλυμάτων, παραδοσιακά κέντρα εστίασης και αναψυχής και άλλες πρωτοβουλίες τουρισμού. Από το LEADER και τα Π.Ε.Π. κατά την δεκαετία 1991-2001 επιδοτήθηκαν συνολικά 2.200 επενδύσεις αγροτουρισμού, δηλαδή κατά μέσο όρο 45 περίπου επενδύσεις ανά νόμο. Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθούν και άλλες δραστηριότητες οι οποίες συνδέονται με τον αγροτουρισμό και συνθέτουν μια εντελώς καινούρια εικόνα της υπαίθρου. Μερικές από αυτές τις δράσεις είναι: κανό, ποδήλατο βουνού, ιππασία, αναρρίχηση, θαλάσσια σπορ, κατασκηνώσεις, camping, παραδοσιακές γεύσεις φαγητών και γλυκών, χειροτεχνία, μαθητεία σε παραδοσιακά επαγγέλματα, ανάδειξη βιότοπων καθώς και πολλές νέες προσεγγίσεις του φυσικού χώρου. (Νταλής, 2003)

1.5 Ε.Ο.Τ. ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο Ε.Ο.Τ. διαμόρφωσε το 1994 ένα πλαίσιο κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, δηλαδή την σύλληψη του αγροτουρισμού σαν ένα σύνθετο τοπικό προϊόν, που να εξασφαλίζει όχι μόνο την διαμονή αλλά και την επικοινωνία με τον ιδιοκτήτη και ντόπιους και την συμμετοχή στην ζωή του τόπου. Ασχολήθηκε με την ανάγκη ύπαρξης ποιοτικών κανόνων και προδιαγραφών για τα στοιχεία που αποτελούν το σύνθετο τουριστικό τοπικό προϊόν. Το πλαίσιο που προδιόγραψε ο ΕΟΤ δεν πήρε κάποια νομική μορφή ή πολιτική, για τον αγροτουρισμό. (Νταλής, 2003).

1.6 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

A) Για την υπαίθρο

Αγροτουρισμός είναι:

1. Ένας τρόπος ανάπτυξης της υπαίθρου δια μέσω μίας ήπιας μορφής τουρισμού.
2. Μια επιτυχημένη Ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου, με παράδοση, πλέον των 40 χρόνων στα σημαντικά προβλήματα ερήμωσης της υπαίθρου, της αστυφιλίας και της αγροτικής παραγωγής
3. Μια ευκαιρία να αντιμετωπίσει και η Ελλάδα, με τον ίδιο τρόπο, τα προβλήματα της ελληνικής υπαίθρου.
4. Η εμπλοκή των αγροτών και μόνο, στην παροχή αυτής της ήπιας μορφής τουρισμού, με αποτέλεσμα τα εισοδήματα να επιστρέφουν στην τοπική κοινότητα.
5. Η διατήρηση των εθίμων, της λαογραφίας, της χειροτεχνίας, των παραδοσιακών τεχνών και εργασιών και των ασχολιών που τείνουν να εκλείψουν.
6. Η ανάδειξη της διαφορετικότητας και μοναδικότητας του κάθε τόπου.

Για την ύπαιθρο

Αγροτουρισμός δεν είναι:

1. Η βίαιη, μαζική και επεμβατική ανάπτυξη με πάσης φύσεως ξενοδοχεία, εστιατόρια και επιχειρήσεις που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα της υπαίθρου.
2. Απλά μια ωραία ιδέα.
3. Μια ευκαιριακή και γρήγορη έτοιμη λύση.
4. Η εκμετάλλευση του πλούτου μίας περιοχής από επιχειρηματίες που δεν ανήκουν στην τοπική κοινότητα.
5. Η ανάπτυξη που παραβλέπει την πολιτιστική κληρονομιά.
6. Η ισοπέδωση και ομοιογένεια των τόπων.

B) Για τον ταξιδιώτη:

Αγροτουρισμός είναι:

1. Η φιλοξενία σε ένα περιβάλλον λιτό με τοπικό χαρακτήρα, με όλες τις απαραίτητες ανέσεις αλλά χωρίς πολυτελείς εξάρσεις.
2. Η επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, τις αγροτικές εργασίες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα.
3. Η γνωριμία του επισκέπτη με τα ήθη και τα έθιμα μιας περιοχής που αναβιώνουν με αυθεντικό τρόπο.
4. Η ενεργή συμμετοχή του τουρίστα σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων :
 1. αγροτικές δραστηριότητες (για παράδειγμα περισυλλογή μανιταριών, ελιάς και τρύγος),
 2. οικοτουρισμός (παρατήρηση πουλιών, πανίδας χλωρίδας και επισκέψεις υδροβιότοπων),
 3. αθλήματα περιπέτειας (όπως ράφτινγκ, πεζοπορία, αλεξίπτωτο πλαγιάς),
 4. πολιτιστικών περιηγήσεων (όπως επισκέψεις σε μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, μουσεία λαογραφία, μελισσοκομίας, ελιάς, παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους).
 - 5 μαθήματα (όπως μαθήματα αργαλειού, ελληνικών χορών, γαστρονομίας ελληνική, κρητική, ηπειρώτικη κουζίνα, γευσιγνωσία, οινοποιεία, βιολογικά, τοπικά προϊόντα, και παραγωγή μελιού)
5. Η γαστρονομία ως βασικό συστατικό του ποιοτικού αγροτουρισμού, η χρήση παραδοσιακών συνταγών με τοπικά και βιολογικά προϊόντα.

Για τον ταξιδιώτη

Αγροτουρισμός δεν είναι:

1. Η ασκητική και «μίζερη» φιλοξενία σε αυτό που αποκαλούμε «ενοικιαζόμενα δωμάτια», χωρίς άνεση, καθαριότητα και σπιτική ζεστασιά αλλά ούτε και η παγκοσμιοποιημένη πολυτέλεια 5 αστέρων.
2. Η αντιμετώπιση της φύσης και της αγροτικής ζωής σαν ένα αδιάφορο «σκηνικό».
3. Η αναπαράσταση των εθίμων μίας περιοχής μόνο και μόνο για τουριστική κατανάλωση.
4. Οι παθητικές διακοπές.!
5. Η παροχή απλά ενός καλού γεύματος.
6. Η απουσία του αγρότη, της νοικοκυράς, η έλλειψη επικοινωνίας και επαφής με τους ντόπιους.

1.6.1 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Την δεκαετία του '90 παρατηρήθηκε μια έντονη στροφή του ενδιαφέροντος Ελλήνων και ξένων τουριστών σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η στροφή αυτή καλύπτει την περιήγηση και ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα, δηλαδή τον τουρισμό που δεν δημιουργεί ειδικές υποδομές και υπηρεσίες (μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, εμπορικά κέντρα, κέντρα διασκέδασης) όπως ο μαζικός τουρισμός.

Ο αγροτουρίστας δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές. Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως το ράφτινγκ ή τα κανό. Τα περιπατικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, όπως το Ε4 ή Ε9 αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το Trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία όλες οι μορφές δραστηριοτήτων, που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση, μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου».

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι η αξιοποίηση για την δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομία εργαστήρια χειροτεχνίας, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, ακόμα και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να τον αναδείξουν σε

μοναδικό προϊόν.

Στον **Αγροτουρισμό** είναι σαφές πως αναζητάμε την αυθεντικότητα και την μοναδικότητα σε κάθε της μορφή και έκφραση. Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά, που την κάνουν μια χώρα μοναδική. Βασιζόμενη σε αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την πολυμορφία χωρίς λόγο να υιοθετεί αντιγραφές και να ομοιογενοποιεί το προϊόν του Αγροτουρισμού. Στην Ελλάδα υπάρχει ένα ανεκμετάλλευτο δυναμικό που μπορεί να δημιουργήσει ένα εξειδικευμένο μοντέλο Αγροτουρισμού για κάθε περιοχή. Δεν υπάρχει λοιπόν κανένας τρόπος να μιμείται αντίστοιχα μοντέλα άλλα ούτε και να εφαρμόζει ένα συγκεκριμένο μοντέλο Αγροτουρισμού σε μια ενιαία κλίμακα. Είτε πρόκειται για καταλύματα, είτε για επιχειρήσεις ή για όποιες δραστηριότητες Αγροτουρισμού, η διαφορά έγκειται στο να ανακαλύψουμε τα μοναδικά, πρωτότυπα στοιχεία της κάθε περιοχής, τους πόρους που κανείς ακόμα δεν έχει αναδείξει ή δεν έχει σκεφθεί να αξιοποιήσει. Όσο πιο πρωτότυπα, τόσο καλύτερα αναδεικνύουμε τον Αγροτουρισμό στην ιδιαίτερη και ποιοτική μορφή του. Η φαντασία και η έρευνα παίζουν μεγάλη σημασία σ' αυτή την προσπάθεια. Η αναβίωση των παραδόσεων του τόπου, τα ξεχασμένα έθιμα ή τα μουσικά ακούσματα, οι αρχιτεκτονικές τάσεις, οι παλιές τέχνες, τα μνημεία που σκέπασε ο χρόνος, η συμβολή των ηλικιωμένων να θυμηθούν παλιές συνήθειες, ιστορίες, ίχνη, μονοπάτια, συνταγές, παρασκευή ποτών. Τα πάντα στον Αγροτουρισμό έχουν σημασία και μόνο οι ντόπιοι μπορούν να τα εντοπίσουν και να τα αναδείξουν. Η χώρα έχει το μοναδικό προνόμιο να διαθέτει ανεξάντλητους πόρους που διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, σπάνια φυσική ομορφιά, ιστορία, παράδοση, γαστρονομία, αρχιτεκτονική, παραδοσιακές τέχνες, μουσική παράδοση, πολιτισμό, θρησκευτικά μνημεία, χωριά, παραδοσιακούς

οικισμούς, βιότοπους, υγροβιότοπους, χλωρίδα και πανίδα, θρύλους, παραδόσεις, τοπικές γιορτές, πανηγύρια, θάλασσες, δάση, βουνά, μονοπάτια, φαράγγια, όλα σχηματίζουν ένα σπάνιο μωσαϊκό, ένα πολύχρωμο καλειδοσκόπιο παραστάσεων, εικόνων και εμπειριών δημιουργώντας έναν τόπο ευλογημένο. Το πλεονέκτημα είναι πως, η Ελλάδα απ άκρη σ' άκρη διαφέρει. Είναι μια χώρα με μοναδικότητα και ανομοιογένεια κι αυτό στον Αγροτουρισμό δίνει το πλεονέκτημα ανάδειξης αυτής της μοναδικότητας.

Μέσα από την ανάδειξη ενός τοπικού μοντέλου Αγροτουρισμού, που θα προκύψει από μια εξειδικευμένη μελέτη και καταγραφή, καλλιεργούμε τον μύθο του χωριού που τόσο έχουμε ανάγκη, την επιστροφή στις ρίζες και την πολιτιστική κληρονομιά μας, την επαφή με το σημείο αναφοράς μας. Μπορούμε να βασίσουμε τον Αγροτουρισμό πάνω στα πετυχημένα μοντέλα άλλων χώρων, όμως σίγουρα τα τοπικά χαρακτηριστικά μπορούν να διαμορφώσουν τον Αγροτουρισμό προσαρμοσμένο πάνω στις δικές μας ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τα πλεονεκτήματα του κάθε τόπου.

Το φυσικό περιβάλλον και τα τοπία σε πολλές περιοχές προσφέρουν ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι Έλληνες σταδιακά ασχολούνται όλο και περισσότερο με τον αγροτουρισμό. Αρκετά χωριά σε όλη τη χώρα διαθέτουν πανδοχεία με παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Μερικά από αυτά τα καταλύματα έχουν υιοθετήσει μια «ολιστική στάση» με οργανικούς κήπους και παραδοσιακές ταβέρνες που σερβίρουν γευστικές απολαύσεις με αγνά υλικά.

Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μερικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές είναι:

- ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- χώροι για άθληση
- χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- πολιτιστικές εκδηλώσεις
- εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα.

Οι αγρότες και οι αγρότισσες που πραγματοποιούν αγροτουριστικές δραστηριότητες παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδεύσεις επαγγελματικής κατάρτισης σε τομείς ανάλογους με την απασχόληση τους, ώστε να αποκτήσουν επαγγελματική ικανότητα για να παρέχουν στους τουρίστες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας», όπως διοργάνωση αθλημάτων π.χ. Ράφτινγκ ή κανό. Τα περιπατητικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, όπως το E4 ή E9 είναι αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο, η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία, είναι όλες μορφές δραστηριοτήτων που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση και μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου»

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής, όπως η δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, οινοποιεία, τυροκομία, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, ακόμα και μαθήματα τοπικής κουζίνας κ.ά.

Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά. Βασιζόμενη σε αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την ποικιλομορφία, χωρίς να υιοθετεί αντιγραφές και να ομογενοποιεί το προϊόν του αγροτουρισμού. Μπορούμε να βασίσουμε τον αγροτουρισμό πάνω στα πετυχημένα μοντέλα άλλων χώρων, όμως σίγουρα τα τοπικά χαρακτηριστικά μπορούν να τον διαμορφώσουν προσαρμοσμένο πάνω στις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τα πλεονεκτήματα του κάθε τόπου.

1.6.2 Η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Στον αγροτουρισμό τα καταλύματα δε είναι μεγάλες, αχανείς και απρόσωπες μονάδες. Επιβάλλεται να είναι μικρές μονάδες, πλήρως εναρμονισμένες με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική δόμηση του τόπου, δημιουργημένες ειδικά για τον σκοπό αυτό, είτε παλιά παραδοσιακά κτίσματα που αναπαλαιώνονται. Στον Αγροτουρισμό μπορούν ακόμα να χρησιμοποιηθούν εγκαταλελειμμένα σπίτια ή οικισμοί, ακόμα και παλιά πέτρινα σχολεία, αρχοντικά οτιδήποτε φανερώσει την ιστορία του τόπου και αξίζει να διατηρηθεί. Είναι αξιοζήλευτο ότι στην Κύπρο διασώθηκαν με αυτόν τον τρόπο, ολόκληρα χωριά και οικισμοί που είχαν εγκαταλειφθεί από την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση.

Τα καταλύματα αγροτουρισμού μπορούν ακόμα να είναι δωμάτια (ειδικά κατασκευασμένα με όλες τις ανέσεις), μέσα στον ευρύτερο χώρο ενός μεγάλου αγροτόσπιτου και αγροκτήματος, (όπως συμβαίνει και στην γειτονική μας Ιταλία), όπου ο επισκέπτης έχει την εμπειρία της συνύπαρξης με την οικογένεια. Θα πρέπει όμως να είναι πολύ προσεκτικά διαμορφωμένα, κατασκευασμένα με όλο τον σεβασμό και την ακολουθία στα παραδοσιακά και αρχιτεκτονικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και σε όλα εκείνα που συνθέτουν την μοναδικότητα της διαμονής στην επαρχία. Ο αστός επισκέπτης δεν αναζητά απλά κάποια ενοικιαζόμενα δωμάτια στη «μέση του πουθενά», ούτε ένα πρόχειρο και απρόσωπο περιβάλλον. Δεν αναζητά επίσης τη διακόσμηση του αστικού σπιτιού του, αλλά την χαρακτηριστική διακόσμηση του αγροτόσπιτου. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι δεν αναζητά την άνεση, τις παροχές, την καθαριότητα που συνεπάγεται, τα οποία συνδυάζει με την ζεστή φιλοξενία που θέλει να βρει σε έναν τόπο, ώστε να τον αισθανθεί οικείο, δικό του και να θέλει να ξανάρθει.

1.6.3 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΑ

Ποιο είναι το κοινό που επιλέγει τον αγροτουρισμό; Ποιες είναι οι προτιμήσεις και τα κίνητρα των ανθρώπων, που η διαμονή στη φύση και η επιστροφή σε έναν τρόπο ζωής πιο ήρεμο και παραδοσιακό τους συγκινεί τόσο ώστε, να αντιπροσωπεύουν ένα ολόκληρο τμήμα της αγοράς; Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα. Επιζητούν την επαφή με την φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μνήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς από αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά, σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν τους. Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευθεί τους τουριστικούς προορισμούς με την μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό μια νέα διάσταση, εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στην δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Σε χώρες της Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί έναν τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες, με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού, λαογραφικού περιεχομένου.

Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλό οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν.

Μήπως οι προοπτικές που δίνει ο αγροτουρισμός, μπορούν να γίνουν μεταξύ άλλων, η διέξοδος που αναζητάει ο ελληνικός τουρισμός στην προσέλκυση επιλεκτικού και υψηλού επιπέδου τουρισμού;

1.6.4 ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Για να κρατήσουμε τον κόσμο στην ύπαιθρο. Για να τονώσουμε την αγροτική ζωή, να ενισχύσουμε το οικονομικό εισόδημα. Για να σταματήσουν να ερημώνουν τα ορεινά χωριά και οι μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας, που για διάφορους λόγους δεν είχαν μέχρι πρόσφατα ευκαιρία ανάπτυξης και αξιοποίησης. Για να κρατήσουμε τους νέους στον τόπο τους και να δώσουμε διέξοδο από την ανεργία.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του αιτήματος του σύγχρονου ανθρώπου για την ποιότητα ζωής. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που πολλοί «εταίροι» μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια έχουν υλοποιήσει εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των κατοίκων των υπολοίπων χωρών του ΟΟΣΑ κάνουν σε ετήσια βάση αγροτουρισμό.

Με τον αγροτουρισμό, πετυχαίνουμε την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές τους, την διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανακαίνιση σπιτιών και αρχοντικών που αφέθηκαν στον χρόνο. Μέσω του αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής που χάνεται και διαβρώνεται. Σήμερα υπάρχουν περί τις 5.000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα

μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας. Σε συνδυασμό με την ανάγκη να συγκροτήσουν τις δυναμικές τους, σε μια διαδικασία ευαισθητοποίησης και ανάστροφης πορείας δραστηριοποίησης των νέων ανθρώπων, ο αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο. Παράλληλα δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι, αποτελεί μια ευκαιρία προσέγγισης των κατοίκων της Ευρώπης, καθώς και των κοινωνιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια αυτά παρ' όλες τις διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

Τώρα που τα σημάδια κορεσμού του κλασικού μοντέλου τουρισμού έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή και τα οφέλη άρχισαν να ισοσκελίζουν τα προβλήματα, είναι φανερό πως πρέπει να αναζητήσουμε νέες διεξόδους και μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Σήμερα αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός, που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία του σεβασμού στον άνθρωπο και στο περιβάλλον είναι η πλέον κατάλληλη μορφή τουρισμού που συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης, στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους και την προστασία των φυσικών πόρων της ηπείρου.

Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να είναι συνυφασμένη με τον μαζικό τουρισμό, αλλά όμως διαθέτει εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο, ένα ήπιο τουριστικό μοντέλο, ένα ποιοτικό προϊόν προσανατολισμένο σε ένα εξίσου ποιοτικό τμήμα της αγοράς.

Ο αγροτουρισμός δεν είναι απλώς μια μορφή τουρισμού. Είναι μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο ζωής, μια νέα πραγματικότητα, ένα όραμα.

1.6.4.1ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ;

Το φαγητό έγινε γρήγορο, οι γεύσεις πλαστικές και εμείς οι καταναλωτές αρχίσαμε να αναζητούμε γεύσεις παλιές, αφημένες στο παρελθόν αλλά που συνεχίζουν να ζουν στη μνήμη μας.

Αρχίσαμε με λίγα λόγια να αναζητούμε το παραδοσιακό, όπως το ονομάσαμε.

Έτσι ξεκίνησαν σιγά σιγά και πλήθυναν αργότερα τα προσφερόμενα ως παραδοσιακά τρόφιμα. Παραδοσιακό ψωμί ζυμωμένο με το χέρι και ψημένο σε πέτρινο φούρνο, παραδοσιακά γλυκά και παραδοσιακό γιαούρτι.

Αλλά γεννιούνται πια τα ερωτήματα: τι είναι παραδοσιακό προϊόν; Είναι όλα όσα μας προσφέρονται παραδοσιακά; Ποιος τα καθορίζει όλα αυτά; Έτσι άρχισε η αναζήτηση των απαντήσεων. Στη συνέχεια θα βρείτε ό,τι έχει θεσπίσει η ΕΟΚ και ό,τι ισχύει στην Ελλάδα.

1.6.4.2 ΤΙ ΙΣΧΥΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Τι είναι λοιπόν παραδοσιακό τρόφιμο; Ποιες είναι αυτές οι παραδοσιακές πρώτες ύλες, η παραδοσιακή σύσταση, η παραδοσιακή παραγωγή (άρθρο 4) που καθιστούν ένα προϊόν ή τρόφιμο παραδοσιακό; Σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού θα πρέπει το τι είναι 'παραδοσιακό' να καθορίζεται από τις εθνικές διατάξεις του κάθε κράτους-μέλους, το οποίο και θα πρέπει να θεσπίσει δομές ελέγχου εντός έξι μηνών από την έναρξη της ισχύος του Κανονισμού, δηλαδή μέχρι το τέλος του 1993.

Υπάρχει ορισμός του παραδοσιακού; Έχουν καθοριστεί οι προδιαγραφές και έχουν συσταθεί οι δομές ελέγχου, ώστε ο καταναλωτής να είναι βέβαιος ότι όταν του λένε παραδοσιακό ψωμί, τρώει όντως παραδοσιακό ψωμί;

Με λίγα λόγια, τι ισχύει στην Ελλάδα; Η απάντηση είναι: ακόμη τίποτα. Και λέμε ακόμη, διότι στις αρχές του 2000 ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (ΟΠΕΓΕΠ) συγκρότησε επιτροπή με αποκλειστικό έργο τη διατύπωση της ορολογίας και των τεχνικών προδιαγραφών των παραδοσιακών προϊόντων ή των 'Ειδικών Παραδοσιακών Προϊόντων Εγγυημένων', όπως είναι η επίσημη ονομασία τους. Η Επιτροπή είναι δεκαμελής και την απαρτίζουν επιστήμονες (χημικοί, γεωπόνοι, γιατροί) και εκπρόσωποι της βιομηχανίας. Τα αποτελέσματα των εργασιών της επιτροπής θα υποβληθούν στον ΟΠΕΓΕΠ, ο οποίος μαζί με τις δικές του προτάσεις των προδιαγραφών για τον έλεγχο, την επίβλεψη, την προστασία και την πιστοποίηση των Ειδικών Παραδοσιακών Προϊόντων Εγγυημένων θα τα υποβάλλει στο υπουργείο Γεωργίας, το οποίο με τη σειρά του θα εκδόσει την υπουργική απόφαση, η οποία θα επικυρώνει και θα ενεργοποιεί τον κανονισμό της ΕΟΚ.

1.6.5 ΣΥΝΟΨΗ

Για το σύνολο των οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τουρισμός, συμπεριλαμβανομένων όλων των επιμέρους υποτομέων, είναι ένας από τους σημαντικότερους τομείς, ο οποίος έχει να επιδείξει έναν από τους ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης.

Αποτελεί μια σημαντική πηγή απασχόλησης, η οποία σε ορισμένες περιφέρειες παρουσιάζει ανοδικές τάσεις. Εντούτοις το σύνολο των ευρωπαϊκών τουριστικών δραστηριοτήτων αντιμετωπίζει μια σχετική συμπίεση της συνολικής ανάπτυξης του τομέα.

Η εξέλιξη αυτή μπορεί να ερμηνευτεί αφενός από την εμφάνιση μιας σχετικής τάσης κορεσμού ορισμένων τουριστικών περιφερειών, και ιδίως των παραδοσιακότερων τόπων προορισμού, και αφετέρου από την εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης, η οποία εκφράζεται με μια μεγαλύτερη διαφοροποίηση των δυνατοτήτων απασχόλησης κατά τη διάρκεια των διακοπών.

Αυτές οι δυο τάσεις, ο σχετικός κορεσμός ορισμένων τουριστικών ζωνών και η μεγαλύτερη πρόσβαση στις δυνατότητες αναψυχής, έχουν σαν αποτέλεσμα την μεταβολή των παραγόντων που επηρεάζουν την τουριστική ζήτηση. Παρόλο που οι Ευρωπαίοι διαθέτουν περισσότερο χρόνο για διακοπές, η μέση διάρκεια των διακοπών είναι μικρότερη, πράγμα που σημαίνει ένα μεγαλύτερο κατακερματισμό της διάρκειας παραμονής.

Ο κατακερματισμός αυτός οδηγεί στην αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης κατά τη διάρκεια των διακοπών με αποτέλεσμα να εμφανίζεται μια ζήτηση διακοπών κατά τη διάρκεια των οποίων επιδιώκονται ιδίως δραστηριότητες που έχουν σχέση με τον αθλητισμό και τη φύση, ή απλώς την ανάπαυση.

Αυτό το είδος των διακοπών που συνδυάζουν διάφορες δραστηριότητες, έγινε της μόδας και γνώρισε ιδιαίτερη προβολή από τον τύπο και τις προσπάθειες της προληπτικής ιατρικής, με αποτέλεσμα να αποτελεί πλέον χαρακτηριστικό του τρόπου ζωής των περισσότερων Ευρωπαίων και άλλων λαών.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού με κυρίαρχη αυτή του αγροτικού τουρισμού γνωρίζουν μια γρήγορη ανάπτυξη και η τουριστική αγορά τρέχει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα που επιβάλλουν οι προτιμήσεις και οι διαθέσεις των σύγχρονων τουριστών.

Με τις εξελίξεις αυτές προσφέρονται αξιόλογες ευκαιρίες στις τουριστικές επιχειρήσεις των αγροτικών περιοχών. Η ικανότητα τους να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες αυτές, θα παίζει αποφασιστικό ρόλο για το μέλλον του τουρισμού στην Ευρώπη και για το σύνολο των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει να αποδείξουν ότι είναι σε θέση να ικανοποιήσουν ένα απαιτητικότερο καταναλωτή, που γνωρίζει τι ακριβώς θέλει και διαθέτει τα μέσα να επιλέξει αυτό που επιθυμεί.

Το ζητούμενο για τον αγροτουρισμό είναι να βρει έναν ανεξάρτητο δρόμο ποιότητας και να μην αναζητεί διεξόδους σε κάθε δυσκολία ή να αντιγράφει το «μαζικό τουρισμό».

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ **ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

2.1 ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Υπάρχουν χαρακτηριστικά, όπως συγκεκριμένες δραστηριότητες ή τοποθεσίες, τα οποία ξεκάθαρα καθιστούν τον αγροτουρισμό ξεχωριστό από άλλες μορφές τουρισμού, έκπληξη όμως προκαλεί το γεγονός ότι είναι δύσκολο να δοθεί ένας ακριβής ορισμός του αγροτουρισμού. Με μια πρώτη ματιά, προσπαθώντας να δώσουμε έναν ορισμό φαίνεται να είναι μια εύκολη υπόθεση.

Γενικά, συνηθίζεται να αποκαλείται αγροτουρισμός (rural tourism, agro tourism) το φαινόμενο των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο, σε αντιδιαστολή με τον τουρισμό μέσα στα αστικά κέντρα. ΓΤ αυτό και στη συνέχεια, όποτε χρησιμοποιείται ο όρος «Αγροτουρισμός» εννοείται ο τουρισμός υπαίθρου.

Σήμερα πολλά είδη τουρισμού αναφέρονται ή σχετίζονται -με τον αγροτικό χώρο όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο πράσινος τουρισμός, ο φυσιολατρικός τουρισμός κλπ. Παρά το γεγονός ότι δεν προσδιορίζεται με ακρίβεια το περιεχόμενό τους, επιβάλλεται μια εννοιολογική εξήγηση.

Είναι αλήθεια ότι οι όροι καλύπτουν ποικίλες πραγματικές συνθήκες που απεικονίζονται από διαφορετικές έννοιες. Παρόλο που οι λέξεις είναι διαδεδομένες και κοινές στις περισσότερες χώρες του κόσμου, ωστόσο στην πραγματικότητα αντιστοιχούν σε πολύ διαφορετικές και σύνθετες συνθήκες και συχνά παρουσιάζονται διαφωνίες στα κείμενα για το θέμα αυτό.

Είναι ιδιαίτερα δυσχερές, από μεθοδολογική άποψη, να διατυπωθεί ένας ορισμός του «αγροτουρισμού» που να είναι επιστημονικά ακριβής και πλήρης, λειτουργικά εύστοχος και διοικητικά αποτελεσματικός.

Αυτό όμως δεν είναι αρκετό. Είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε τι περιλαμβάνει ο όρος «ύπαιθρος» ή «αγροτικός χώρος». Στην Ευρώπη δεν υπάρχει ακριβής ορισμός του αγροτικού τουρισμού όπως και του αγροτικού

χώρου, ο οποίος περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία σχημάτων και εννοιών που διαφέρουν από χώρα σε Χώρα. Το προϊόν δεν είναι ομοιογενές, η περιγραφή του περιεχομένου είναι ανεπαρκής, ενώ η προσφορά περιορίζεται συχνά στην παροχή καταλύματος.

Πολλές χώρες έχουν δώσεις κριτήρια, βάση των οποίων γίνεται ο διαχωρισμός μεταξύ αγροτικών και μη αγροτικών περιοχών, ενώ αγροτικός μπορεί να είναι και ένας γεωγραφικός χαρακτηρισμός καθώς και μια περιγραφή των Πολιτιστικών χαρακτηριστικών των κοινωνιών της υπαίθρου.

Η έννοια των προϊόντων «αγροτικού τουρισμού» δεν είναι πάντα ταυτόσημη με την έννοια του τουρισμού σε αγροκτήματα- με τη μορφή δηλαδή που ξεκίνησε- με την οποία συχνά εξομοιώνεται. (Belford, S.Rural Tourism, Architects Jurnal 1983)

Η θεμελιώδης δυσχέρεια στον ορισμό του, συνίσταται κατά κύριο λόγο στη δεσμευτικότητα και τη σύνδεση των αγροτικών δραστηριοτήτων με τις δραστηριότητες αναψυχής (ανάπαυσης - διημέρευσης) των τουριστικών υποκειμένων, ανεξάρτητα από την κοινωνικό-επαγγελματική ένταξη του παρέχοντος την τουριστική υπηρεσία (κατάλυμα, εστίαση και αναψυχή). Εδώ είναι χαρακτηριστική η σχετική πολυσημία που προκύπτει από τη διεθνή εμπειρία.

Στην ευρεία έννοια του αγροτουρισμού μπορούν να υπάγονται τόσο ο τουρισμός σε μικρούς αγροτικούς οικισμούς, όσο και ο τουρισμός σε αγροκτήματα, ο οικολογικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο θεραπευτικός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός κλπ.

Ακόμη πάντως και αν γίνει δεκτός ο ευρύς ορισμός του αγροτουρισμού (τουριστική δραστηριότητα στην ύπαιθρο) είναι φανερό ότι ο αγροτουρισμός αντιδιαστέλλεται πλήρως με τον μαζικό ή οργανωμένο παραθεριστικό τουρισμό και αποκλείει μορφές ανάπτυξης, όπως αυτές του μαζικού τουρισμού- κυρίαρχη μορφή του ελληνικού

τουρισμού- που οδηγούν στη δημιουργία ενός υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος. Αντίθετα προϋποθέτει:

- Στενότερη οργανωτική σύνδεση με τους λοιπούς κλάδους της τοπικής παραγωγής
- Σύνδεση με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, και φυσικά
- Πραγματική κάλυψη των ειδικών αναγκών και απαιτήσεων των τουριστών/καταναλωτών, που στην περίπτωση του αγροτουρισμού είναι μεμονωμένα ή σε μικρές ομάδες, κυρίως κάτοικοι των αστικών κέντρων, που αναζητούν στην ύπαιθρο, το περιβάλλον και την ατμόσφαιρα των αγροτικών περιοχών, τη γνησιότητα, αλλά και σύγχρονες ανέσεις και νέες σωματικές και πνευματικές δραστηριότητες και ενδιαφέροντα.

Ο αγροτικός τουρισμός δεν θεωρείται από μόνος του μια ειδική κατηγορία αλλά μια γενική κατηγορία η οποία μπορεί να περιλαμβάνει άλλες ειδικότερες κατηγορίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Αντίθετα, οι τουριστικές δραστηριότητες που συνδέονται με τα οικιστικά σύνολα, τα μεγάλα ξενοδοχεία, τα γήπεδα γκολφ, τις πίστες χιονοδρομιών, δύσκολα εντάσσονται στην έννοια του αγροτουρισμού. Πράγματι, αυτό που χαρακτηρίζει την προσφορά τον αγροτουρισμο, είναι η φροντίδα να δοθεί στον επισκέπτη η ευκαιρία για μια προσωπική επαφή, για ένταξη στο φυσικό και ανθρώπινο αγροτικό περιβάλλον, καθώς επίσης, στο μέτρο του δυνατού, για συμμετοχή στις δραστηριότητες, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής των κατοίκων.

Η πολιτιστική και παιδαγωγική διάσταση αυτής της μορφής τουριστικής ψυχαγωγίας εκτιμάται ιδιαίτερα. Οι σχετικές μελέτες δείχνουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των πιστών οπαδών του αγροτουρισμού, που προέρχονται κυρίως από τις μεσαίες και ανώτερες κοινωνικές τάξεις,

αποδίδουν μεγάλη αξία στην τοπική πολιτιστική ταυτότητα και τις αξίες της.

Με βάση τα παραπάνω, η διεθνής πρακτική και εμπειρία και η σχετική με το θέμα Ελληνική Βιβλιογραφία, συνοψίζουν μια εννοιολογική οριοθέτηση του όρου Αγροτουρισμού ως εξής:

Αγροτουρισμός είναι εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής και συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, pension, ξενώνες, campings) όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής.

Δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο ορισμός αυτός καλύπτει όλες τις πλευρές του θέματος. Μπορεί ωστόσο να υποστηριχθεί ότι αποτελεί την καλύτερη δυνατή προσέγγιση, με τα σημερινά δεδομένα, ενώ αφήνεται αρκετά ευρύς για να συμπεριλάβει κάποιες δραστηριότητες που είτε βρίσκονται σήμερα σε λειτουργία, είτε είναι παράλληλες αγροτουριστικού προγράμματος (οικοτουρισμός, κοινωνικός τουρισμός κλπ) εξυπηρετούμενες από αυτό, είτε βρίσκονται σε μια βάση οριστικής τους διαμόρφωσης.

2.2 ΠΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι το πεδίο δράσης αγροτουρισμού ή το εύρος των δραστηριοτήτων ή οι μορφές του τουρισμού που συνθέτουν τον αγροτουρισμό είναι κατά κάποιο τρόπο περιορισμένο. Αυτό οφείλεται σε παράγοντες όπως η διάρκεια παραμονής, η διάρκεια του ταξιδιού, η μορφή της δραστηριότητας, ο τύπος και το μέγεθος των θέλγητρων και των εγκαταστάσεων, η τοποθεσία και αναμφισβήτητα από ατομικές αντιλήψεις για το τι είναι τουρισμός και τι αγροτικός.

Ένα πρόβλημα που αμέσως προκύπτει είναι η δυσκολία να ορίσουμε τον τουρισμό. Είναι μια ποικιλόμορφη κοινωνική δραστηριότητα εμπλέκοντας εκατομμύρια ανθρώπους που ταξιδεύουν είτε μέσα στη χώρα τους είτε και εκτός αυτής, συμμετέχοντας σε ένα μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων.

Ο τουρισμός που λαμβάνει χώρα σε παραδοσιακές αγροτικές περιοχές, για παράδειγμα σε φάρμες, αναφέρεται σε όλες τις μορφές του τουρισμού που άμεσα συνδέονται με μια φάρμα, είτε σε δωμάτια είτε σε camping, μορφωτικές επισκέψεις, παραδοσιακά παρασκευάσματα και συνταγές, πώληση αγροτικών ειδών ή ειδών φάρμας καθώς και χειροτεχνίες. Έτσι ο τουρισμός σε αγροτικές περιοχές μπορεί να περιλαμβάνει εκείνα τα τουριστικά προϊόντα που είναι απευθείας συνδεδεμένα με το αγροτικό περιβάλλον και αγροτικά προϊόντα καθώς και ευρύτερα μπορεί να περιλαμβάνει πολιτιστικά γεγονότα και θέλγητρα καθώς μουσεία και φεστιβάλ. (Backman, S.J. Backman, K.F. Potts, T.P. and Clysal, M. International Tourism: an unrecognised potential in rural tourism, visions in Leisure and Business, 1992). Επίσης είναι συνυφασμένος με μορφές τουρισμού που θεωρούνται περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον απ' ό,τι ο παραδοσιακός μαζικός τουρισμός. Είναι μια προσέγγιση στην τουριστική ανάπτυξη η οποία αναζητά την ανάπτυξη μιας συμβατικής σχέσης με το φυσικό αλλά και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο εξαρτάται.

Ακόμα μπορεί να θεωρηθεί ότι ο τουρισμός ο οποίος λαμβάνει χώρα σε αγροτικές περιοχές είναι άμεσα συνδεδεμένος με εκείνη τη μορφή της τουριστικής ανάπτυξης η οποία προσφέρει ευκαιρίες για την ολοκλήρωση της ανάπτυξης της υπαίθρου και προστατευομένων περιοχών καθώς και θετικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες στους τουρίστες της υπαίθρου.

Σε μια προσπάθεια να αναπτύξουμε το πεδίο δράσης του αγροτουρισμού πρέπει να κατανοήσουμε και να προσδιορίσουμε τις δραστηριότητες και τις μορφές του, που περιβάλλονται από τον αγροτουρισμό, πράγμα που θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο καθώς και το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται ο αγροτουρισμός, για αυτό πρέπει να σκεφτούμε τον αγροτουρισμό ως ένα τομέας της τουριστικής αγοράς. Συχνά ο αγροτουρισμός περιγράφεται ως μια μορφή ειδικού ενδιαφέροντος - αφού είναι αντίθετος με τον μαζικό τουρισμό και με την αγορά του πακέτου διακοπών- γι ' αυτό είναι ένας από τους πολλούς διαφορετικούς τομείς που συνθέτουν εξολοκλήρου την Τουριστική αγορά. Με άλλα λόγια είναι ένα προϊόν που προσφέρεται σε εν δυνάμει τουρίστες, με αποτέλεσμα να συναγωνίζεται άλλους τομείς της αγοράς, όπως τον αστικό τουρισμό, τον παραδοσιακό τουρισμό θάλασσα- ήλιος και τις κρουαζιέρες. (Bramwell, B. and Lane, B. Rural Tourism and Sustainable Rural Development, 1994).

2.3 ΤΥΠΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.Αγροτουρισμός σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις με διαμονή και φαγητό στο σπίτι του αγρότη:

Σε αυτή τη μορφή αγροτουρισμού ο τουρίστας μένει στο σπίτι του αγρότη είτε στο ίδιο σπίτι αλλά σε ξεχωριστούς και κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Εθελοντικά μπορεί να συμμετέχει στις αγροτικές δουλειές ή να παρακολουθεί τη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων, π.χ. την οινοπαραγωγή. Συχνά παρέχεται και η δυνατότητα για σπορ μέσα στο αγρόκτημα ή στη γύρω περιοχή, για παράδειγμα ιππασία, ορειβασία, ψάρεμα, πεζοπορία, κολύμπι κλπ.

2.Αγροτουρισμός σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις με διαμονή και φαγητό σε ξεχωριστό οίκημα:

Αυτή η μορφή αναπτύσσεται διαρκώς γιατί συνήθως απαιτεί λιγότερη εργασία από τον αγρότη, ενώ παράλληλα διασφαλίζει και τον σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Έτσι την συναντούμε σε πολλές και διαφορετικές μορφές ανάλογα με τη χώρα και την παράδοση της στο θέμα.

3.Αγροτουρισμός σε προστατευόμενους χώρους που δημιουργούνται γι' αυτό το σκοπό:

Πρόκειται για περιοχές που προστατεύονται με νόμο από οποιασδήποτε μορφής εκμετάλλευση, ενώ τίθενται και περιορισμοί στη δόμηση. Οι κοινότητες που περιλαμβάνονται σ' αυτές τις περιοχές- λειτουργώντας συχνά σε συνεταιριστική βάση- χτίζουν πανσιόν ή χώρους για camping και έτσι δέχονται άτομα που ασχολούνται με τον αθλητισμό , τη φυσική ζωή στο αγρόκτημα κλπ. Συχνά οι κοινότητες που παίρνουν μέρος σ' αυτά τα προγράμματα παίζουν και αποφασιστικό ρόλο στη διαχείριση τέτοιων περιοχών. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού μπορεί να

θεωρηθεί περισσότερο εμπορικοποιημένη και συνδυάζεται με τον τύπο του «πράσινου τουρισμού» που χαρακτηριστικό του είναι η φυσιολατρία.

4. Camping όλων των ειδών μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις:

Επίσης διαδεδομένος τύπος αγροτουρισμού που απευθύνεται κυρίως σε οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα και σε νέους. Ο αγρότης εκτός από το χώρο, συνήθως παρέχει νερό και φαγητό.

5. Συνεταιριστικής μορφής αγροτουριστικά συγκροτήματα:

Αυτά έχουν δυο μορφές: είτε είναι ένα είδος πανσιόν σε περιοχή αγροτική, είτε κομμάτι της αγροτικής εκμετάλλευσης ή πολλών αγροτικών εκμεταλλεύσεων μαζί. Στα συγκροτήματα αυτά που εμφανίστηκαν και στη χώρα μας με πρωτοβουλία αγροτισσών, γίνεται προσπάθεια να δοθεί στον τουρίστα η αίσθηση ενός φιλικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα προβάλλονται τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής υποδοχής. Παράλληλα προωθείται και η κατανάλωση από τους τουρίστες ντόπιων προϊόντων (γλυκά, υφαντά, κεραμικά) τα οποία κατασκευάζονται από το συνεταιρισμό ή από άλλους αγρότες. Και αυτή η μορφή συνδέεται λιγότερο με την αρχική ιδέα του αγροτουρισμού, αφού δεν προϋποθέτει την διαμονή του τουρίστα στην αγροτική εκμετάλλευση, και είναι η περισσότερο εμπορευματική μορφή αγροτουρισμού.

6. Αγροτουρισμός σε περιοχές που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά ώστε να μοιάζουν παραδοσιακοί:

Πρόκειται για μια μορφή αγροτουρισμού που γνωρίζει σημαντική άνθηση τα τελευταία χρόνια. Ολόκληρα χωριά κτίζονται ώστε να μοιάζουν παραδοσιακά και παράλληλα δημιουργείται μια ολόκληρη υποδομή από μαγαζιά και εστιατόρια που επίσης διατηρούν το τοπικό «χρώμα» και συχνά διατίθενται σ' αυτά τοπικά προϊόντα από τους

συνεταιρισμούς ή τα κοντινά χωριά. Εκτός από την έμφαση στη διατήρηση του τοπικού χρώματος, ιδιαίτερη σημασία δίνεται και στη μικρή κλίμακα των κτισμάτων, καθώς και στο σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος ενώ η διαμονή συνδέεται συνήθως με επισκέψεις σε αγροκτήματα και με πολιτιστικές και αγροτικές εκδηλώσεις. Το αν αυτός ο τύπος τουρισμού πρέπει να θεωρείται ή όχι αγροτουρισμός είναι θέμα ερμηνείας, αφού τις περισσότερες φορές αυτοί οι οικισμοί είναι επιχειρήσεις και δεν υπάρχουν αγρότες ούτε οι τουρίστες συμμετέχουν πραγματικά στην αγροτική ζωή της περιοχής. Πρόκειται μάλλον για μια ακραία μορφή αυτού που έχει ονομαστεί «σκηνοθετημένη αυθεντικότητα». Όπως είδαμε οι τύποι του αγροτουρισμού είναι πολλοί και ανάλογα με την παράδοση μιας χώρας και τη συνεχώς αυξανόμενη και διαφοροποιούμενη ζήτηση, παρουσιάζονται εσωτερικές διαφοροποιήσεις και στα χαρακτηριστικά της προσφοράς τους.

Πιο συγκεκριμένα προσφέρεται:

- Αγροτουρισμό ελίτ, όπως οι πύργοι και τα κάστρα της Τοσκάνης
- Εκτεταμένη υποδομή για σπορ, όπως γήπεδα τένις και πισίνες.
- Οργάνωση σε ενώσεις τοπικές ή κρατικές που αφενός επιτρέπει στον τουρίστα να επιλέγει με βάση συγκεκριμένες τιμές ή άλλα χαρακτηριστικά, αφετέρου εξασφαλίζει για την περιοχή συστηματική προβολή και διαφήμιση.
- Δημιουργία αγροτικών μουσείων, (εργαλεία αγροτικής ζωής) ώστε να γνωρίζει καλύτερα ο τουρίστας τη ζωή του τόπου. (International Tourism, FRANCOIS VELLAS and LIONEL BECHEREL, 1995)
- Εκπαίδευση όσων ασχολούνται σε τέτοιες επιχειρήσεις, ώστε να εξυπηρετούνται καλύτερα οι τουρίστες.

2.4 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ

2.4.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΑ

Ο αγροτουρισμός φαίνεται να προέκυψε ως απόρροια της ανάγκης του ανθρώπου για ψυχική- πνευματική γαλήνη κοντά στο φυσικό τοπίο και τη γνήσια ανθρώπινη συμπεριφορά.

Τα χαρακτηριστικά και οι διαθέσεις του σύγχρονου τουρίστα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές από τον τουρίστα των περασμένων διακοπών. Έτσι ο σημερινός τουρίστας (Ηγουμενάκης, 1990):

- Έχει στη διάθεση του περισσότερο χρόνο διακοπών
- Προέρχεται πλέον σήμερα από μεγαλύτερο αριθμό περιοχών και χωρών. Παράλληλα όμως αυξάνεται και ο αριθμός των χωρών προορισμού των επισκεπτών, χωρών που είναι ανταγωνιστικές μεταξύ τους στην προσέλκυση των επισκεπτών.
- Έχει περισσότερα χρήματα να ξοδεύει στις διακοπές του. Παράλληλα όμως είναι περισσότερο απαιτητικός από τον επισκέπτη του χτες και το κυριότερο, διαθέτει τα μέσα για να πραγματοποιήσει αυτές τις αυξημένες απαιτήσεις.
- Διαθέτει πολύ περισσότερες επιλογές, που μάλιστα μπορεί να πραγματοποιήσει για τις διακοπές του, σε σχέση με τον τουρίστα του χτες.
- Έχει τη δυνατότητα να επισκεφτεί σ' ένα δοσμένο χρόνο πολύ περισσότερους του ενός τόπους σε διαφορετικά μέρη και διαφορετικές χώρες.
- Έχει πολύ καλύτερη πληροφόρηση από τον επισκέπτη του χτες.
- Έχει μεγαλύτερο φάσμα επιλογών όχι μόνο ανάμεσα σε τόπους προορισμού, αλλά και ανάμεσα σε τρόπους- μορφές τουρισμού που επιθυμεί να κάνει.

Ως συνέπεια όλων αυτών- που επιλεκτικά αναφέρθηκαν- έχουμε ιδιαίτερα ένα νέο πρότυπο διακοπών (είτε αναφερόμαστε στο διεθνή ή ακόμα και στον εσωτερικό τουρισμό).

2.4.2 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΑ

Οι παράγοντες που περιγράφονται ως ατομικοί αναφέρονται και ως ειδικοί και είναι εκείνοι που επηρεάζουν ή ωθούν ένα άτομο σε μια απόφαση πάνω σε μια συγκεκριμένη μορφή τουρισμού (αγροτουρισμός) ή στην προτίμηση των διακοπών ως προς άλλα προϊόντα. Είναι ίσως αποτέλεσμα προσωπικών και ψυχολογικών αναγκών ή κάποιων πλατυτέρων επιρροών αλλά περισσότερο αυτές οι ανάγκες περιγράφονται απλώς ως η ανάγκη για απόδραση.

Οι παράγοντες που ελκύουν τον τουρίστα σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά συγκεκριμένων προορισμών ή αξιοθέατων και είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή του προορισμού από τη στιγμή που έχει αποφασιστεί η συμμετοχή σε τουριστική δραστηριότητα. Είναι αυτοί οι παράγοντες που ωθούν τους τουρίστες σε συγκεκριμένους προορισμούς και δη σε αγροτικούς. (Champion, T and Watkins, C. People in the countryside, 1991).

2.5 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

Εκ των πραγμάτων ο αστικός χώρος αποκλείεται για την ανάπτυξη αγροτουρισμού. Αντίθετα, ο αστικός χώρος μπορεί να προσφέρεται για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων μαζικού τουρισμού (τουρισμός διακοπών). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τον όρο «μη αστικός» δίνεται μια ευρύτερη διάσταση του χώρου όπου είναι δυνατόν να αναπτυχθεί πρόγραμμα αγροτουρισμού, μέσα όμως στα πλαίσια της ευρύτερης συλλογιστικής για την ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος και συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού. Σαν συνέπεια, μπορεί να δοθεί μια ερμηνεία όχι μόνο του χώρου αλλά και του φάσματος των δραστηριοτήτων που ενδέχεται να περιληφθούν μέσα στο πρόγραμμα αυτό. (Holland, S.M. and Crotts, J.O A strategic planning approach to tourism development in rural communities, 1992)

Η ενασχόληση στις δραστηριότητες του αγροτουρισμού δεν οριοθετεί μια νέα τάξη επαγγελματιών στον αγροτικό χώρο. Απεναντίας, βασικός στόχος των πολιτικών και των εφαρμοζόμενων τουριστικών προγραμμάτων είναι να δοθεί η δυνατότητα μιας συμπληρωματικής απασχόλησης στους αγρότες ως προς την κύρια, που είναι η απασχόληση με την γεωργία (πρωτογενής τομέας).

Έχει τονιστεί κατ' επανάληψη σε επίπεδο διεθνούς κυρίως βιβλιογραφίας, ότι ένας από τους στόχους των πολιτικών ανάπτυξης του αγροτουρισμού είναι η μείωση της διακύμανσης του αγροτικού εισοδήματος. Διακύμανση που ειδικά στον αγροτικό τομέα είναι σημαντική, εξαιτίας κυρίως της εποχικότητας της παραγωγής. Από την άλλη, διαπιστώνεται επίσης για τον αγροτικό τομέα μια σημαντική υποαπασχόληση, λόγω ακριβώς της φύσης των γεωργικών εργασιών, που εναλλάσσονται μεταξύ περιόδων αιχμής και περιόδων ύφεσης (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1990).

Έτσι διαπιστώνεται ότι ένας συνδυασμός των απασχολήσεων στον αγροτικό χώρο θα συνέβαλλε θετικά, τόσο ως προς την αντιμετώπιση της ανεργίας, όσο και προς την κατεύθυνση -κατά συνέπεια- της μείωσης της διακύμανσης του αγροτικού εισοδήματος.

Η κατάσταση αυτή του συνδυασμού των ενασχολήσεων είναι περισσότερο γνωστή στη σχετική με το θέμα βιβλιογραφία ως «πολυδραστηριότητα» ή «πολυαπασχόληση» και αποτελεί μια συνηθισμένη μορφή οργανωμένης δράσης στον αγροτικό χώρο, τουλάχιστον στο χώρο της Δυτικής Ευρώπης. (Πάρις Τσάρτας, Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης, Μελέτη III Τουρισμός και αγροτική πολυδραστηριότητα Ε.Κ.Κ.Ε)

Ο τουρισμός στον αγροτικό χώρο αντιπροσωπεύει για τους απασχολούμενους στον πρωτογενή τομέα, ένα από τα λίγα μέσα συνδυασμού μιας διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων τους και μιας καλύτερης αξιοποίησης της παραγωγής και της κληρονομιάς τους. Ως οικονομική δραστηριότητα, αποτελεί παράγοντα επιβίωσης και ανάπτυξης.

Όμως σήμερα θεωρείται ότι για να μπορέσει ο αγροτικός τουρισμός να επιβληθεί ως ένα γνήσιο τουριστικό προϊόν, δεν θα πρέπει να περιορίζεται απλώς στην προσφορά καταλύματος, πράγμα που συμβαίνει συχνά, αλλά να παρουσιάσει ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών αγροτικού τουρισμού, δηλαδή ένα σύνολο υπηρεσιών που περιλαμβάνουν επίσης κοινωνικοπολιτιστικές και αθλητικές υπηρεσίες. Κατά την ανάπτυξη των προϊόντων αυτών πρέπει να εξασφαλίζεται η διαφύλαξη των περιβαλλοντικών συνθηκών (Ψήφισμα, 1990).

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να συνυπάρχουν, στην ίδια ζώνη, αφενός ορισμένοι πόλοι αγροτικού τουρισμού που θα διαθέτουν ένα βασικό εξοπλισμό και θα προσφέρουν πολιτιστικές εκδηλώσεις και δυνατότητες διακοπών με βάση συγκεκριμένους τομείς ενδιαφερόντων (αθλητικά, καλλιτεχνικά, εξερεύνηση του Περιβάλλοντος) και αφετέρου, ένα διάχυτο ρεύμα αγροτικού τουρισμού με επίκεντρο μεμονωμένες επενδύσεις (ιδίως τουρισμός σε αγροκτήματα ή ορεινά καταλύματα).

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.1 ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τα οφέλη της αγροτουριστικής ανάπτυξης διακρίνονται σε οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Παρακάτω γίνεται μια ανάλυση αυτών.

1. Οικονομικά οφέλη:

- > Νέες θέσεις εργασίας και άλλες που σχετίζονται με τον τουρισμό όπως καταλύματα, catering, μεταφορές και ψυχαγωγία.
- > Θέσεις εργασίας σε υπηρεσίες όπως δημόσιες μεταφορές, φιλοξενία ή ιατρική περίθαλψη.
- > Οι τοπικές οικονομίες διαφοροποιούνται και προσφέρουν μια πιο ισχυρή οικονομική βάση στην τοπική κοινωνία.
- > Μπορούν να υπάρξουν ευκαιρίες για πολυαπασχόληση.
- > Υποστηρίζονται οι υπάρχουσες επιχειρήσεις και υπηρεσίες.
- > Δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις ενδυναμώνοντας την τοπική οικονομία, ενώ μειώνεται η ανάγκη για κρατική υποστήριξη. (Mathieson, A. and Wall, G. Tourism: Economic, Physical and Social Impacts, 1982)

2. Κοινωνικά οφέλη:

- Διατήρηση και υποστήριξη τοπικών υπηρεσιών όπως τα δημόσια μέσα μεταφοράς, ιατρική περίθαλψη κλπ.
- Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων και θέλητρων όπως πολιτιστικά και αθλητικά κέντρα.
- Αύξηση της κοινωνικής επαφής σε πιο απομονωμένες κοινωνίες και ευκαιρίες για πολιτιστικό συνάλλαγμα.

- Αναζωογόνηση των τοπικών εθίμων καθώς και υπενθύμιση της πολιτιστικής ταυτότητας.
- Αποκέντρωση και πληθυσμιακή αναζωογόνηση των τοπικών περιοχών.
- Ανάπτυξη του ρόλου της γυναίκας στις πιο παραδοσιακές ή απομονωμένες κοινωνίες. (Mathieson, A. and Wall, G. Tourism: Economic, Physical and Social Impacts, 1982)

3. Περιβαλλοντικά οφέλη:

- Για πολλούς τουρίστες το πρωταρχικό κίνητρο για την επίσκεψη της υπαίθρου είναι το αγροτικό περιβάλλον. Η επιτυχία της αγροτουριστικής ανάπτυξης εξαρτάται από το κατά πόσο το περιβάλλον είναι ελκυστικό.
- Παρέχει και τις οικονομικές πηγές και το κίνητρο για τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Υποστηρίζει την προφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος των ιστορικών κτισμάτων, περιλαμβάνοντας κτίρια στην ύπαιθρο, κήπους και πάρκα. (Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού επίσης οδηγεί στην αναδημιουργία, ανακαίνιση, μεταμόρφωση παλιών κτιρίων στην ύπαιθρο. Πα παράδειγμα παλιές αποθήκες ή μύλοι μπορούν να μετατραπούν σε κέντρα χειροτεχνιών ή παλιές σιταποθήκες να μετατραπούν σε μονάδες καταλυμάτων.)
- Οδηγεί σε περιβαλλοντικές βελτιώσεις σε αγροτικές πόλεις και χωριά όπως διάταξη απορριμμάτων, κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και βελτιώσεις σε κτίρια.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο αγροτουρισμός έχει "μεσολαβήσει για την οικονομική και κοινωνικοπολιτιστική αναγέννηση των αγροτικών περιοχών. Τα μικρά διαλείμματα και οι εναλλακτικές μορφές παραδοσιακού τουρισμού έχουν γίνει εξαιρετικά διάσημα. Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται ως μια μορφή

«δεύτερων διακοπών». Για τους περισσότερους επισκέπτες η ύπαιθρος δίνει την αίσθηση της ελευθερίας του «χώρου» και την ευκαιρία για αυθόρμητες και ανεπίσημες δραστηριότητες. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού πρέπει να είναι προσεκτικά σχεδιασμένη ώστε να μην καταστρέψει τους φυσικούς πόρους, αφού όπως είναι φυσικό από αυτούς εξαρτάται. (Hunter, O and Green, H. Tourism and the Environment: A sustainable Relationship, 1995)

3.2 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Από τη δεκαετία του '60 σε πολλές χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης και οπωσδήποτε από τη δεκαετία του '80 στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, ο αγροτουρισμός θεωρείται μια στρατηγική με μέλλον, επειδή συμβάλλει στην μόνιμη εγκατάσταση του πληθυσμού, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας, και μακροπρόθεσμα, στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών.

Πολλά στοιχεία εξηγούν την εξέλιξη αυτή, όπως (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1992):

Ο αγροτικός τουρισμός επιτρέπει την ικανοποίηση της ζήτησης για χώρους που προσφέρονται για τη διοργάνωση μεγάλης ποικιλίας ψυχαγωγικών, αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η ανταπόκριση στο αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη φυσική κληρονομιά και τον αγροτικό πολιτισμό, που δείχνει το κοινό των πόλεων το οποίο στερήθηκε τη γνώση και την απόλαυση αυτών των αξιών.

Οι τοπικοί φορείς συνειδητοποίησαν τις δυνατότητες που προσφέρει ο αγροτουρισμός λόγω της πολλαπλασιαστικής επίδρασης του, είτε πρόκειται για τη δημιουργία συμπληρωματικών εσόδων, είτε για τις

μορφές σύμπραξης που προκάλεσε, είτε για τη ζήτηση υποδομής και συναφών υπηρεσιών στήριξης προς τον αγροτικό πληθυσμό, για το κοινό συμφέρον του τοπικού πληθυσμού και επισκεπτών.

Τέλος, παρατηρείται σήμερα από μέρους των δημοσίων αρχών και των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών φορέων, μια φροντίδα για την εξασφάλιση της προώθησης του αγροτουρισμού. Η φροντίδα αυτή εκφράζει ασφαλώς την ανάγκη εξεύρεσης λύσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης, των ανεπιθύμητων συνεπειών των μεταρρυθμίσεων των αγροτικών δομών και της καταστροφής των βασικών δομών πολλών αγροτικών περιοχών.

Από αυτή την άποψη, ο αγροτουρισμός παρέχει κυρίως τη δυνατότητα να εξασφαλιστεί η διατήρηση των χώρων και του τρόπου ζωής που είναι χρήσιμος τόσο στους κατοίκους της πόλης όσο και στις επόμενες γενιές των πόλεων.

3.3 ΑΡΧΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

▼ Ευχαρίστηση

Η τουριστική ευχαρίστηση της υπαίθρου πρέπει να προέρχεται αρχικά και να επιτυγχάνεται από την ύπαιθρο αυτή καθαυτή: φυσική ομορφιά, κουλτούρα, ιστορία.

▼ Ανάπτυξη

Η τουριστική ανάπτυξη της υπαίθρου μπορεί να επιτευχθεί με τη μέθοδο της «διατήρησης και αναδημιουργίας». Μπορεί για παράδειγμα να ανακατασκευαστούν παραδοσιακά σπίτια, να δοθεί επιπλέον χρησιμότητα άρα και εισόδημα σε φάρμες, να βοηθήσουν να επιτευχθεί η εκμετάλλευση της εν δυνάμει γης και να ανοίξουν νέες ευκαιρίες για πρόσβαση στην ύπαιθρο.

▼ Σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός, ο χειρισμός και η εκτέλεση νέων πολιτικών για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού θα πρέπει να γίνονται παράλληλα με τον υπάρχων παραδοσιακό χαρακτήρα.

▼ Αγροτική οικονομία

Η επένδυση στον τουρισμό θα πρέπει να υποστηρίζει την αγροτική οικονομία, αλλά θα πρέπει να αναζητήσει μια πλατύτερη γεωγραφική εξάπλωση για να αποφύγει την συμφόρηση και την καταστροφή των πόρων από τη διάβρωση και την κατάχρηση, πετυχαίνοντας επιπλέον οικονομικά οφέλη.

▼ Συντήρηση

Τα οφέλη του αγροτουρισμού θα πρέπει να συνεισφέρουν στην διατήρηση και αύξηση της αξίας του πιο πολύτιμου ατού της υπαίθρου, μέσα από πολιτική και πρακτική υποστήριξη, δηλαδή την συντήρηση και αναδημιουργία αναπτυξιακών προγραμμάτων.

▼ *Marketing*

Η δημοσιότητα, η πληροφόρηση και το σωστό marketing της τουριστικής βιομηχανίας θα πρέπει να εμβαθύνουν την κατανόηση των ανθρώπων για τη σημασία της υπαίθρου, οδηγώντας τους σε μεγαλύτερη εκτίμηση αυτής.

▼ *Αγροτουρισμός*

- Ανάπτυξη σε όλη της αγροτική Ευρώπη
- Νέα πηγή εσόδων και απασχόληση εργατικού δυναμικού
- Ευρύ ρόλο στην διάσπαση της κοινωνικής απομόνωσης
- Ενδυνάμωση των πληθυσμών των αγροτικών περιοχών (Richard and Julia Sharpley, Rural Tourism, An Introduction, 1997)

3.4 ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ύπαιθρος είναι ένας πόρος που εκμεταλλεύεται πολλούς από τους σκοπούς και αναπόφευκτα οι χρήσεις αυτές έχουν αρνητική επιρροή στην ύπαιθρο. Όλες οι μορφές τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων και του αγροτουρισμού, επηρεάζουν αρνητικά την φυσική και κοινωνικοπολιτιστική μοντέρνα ζωή και ανεπιφύλακτα τον μαζικό τουρισμό. (Mathieson, A. and Wall, G. Tourism: Economic, Physical and Social Impacts, 1982)

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο αγροτουρισμός σαν έννοια είναι αρκετά ευρύς και γι' αυτό μπορεί να συμπεριλάβει κάποιες δραστηριότητες οι οποίες είναι παράλληλες με αυτές του αγροτουρισμού. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να είναι άλλες εναλλακτικές μορφές που έχουν άμεση σχέση με τον αγροτουρισμό. Οι εναλλακτικές μορφές αυτές αναφέρονται σε μορφές εκτός του μαζικού τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Κύρια χαρακτηριστικά των μορφών αυτών είναι: i) η μικρής κλίμακας, ελεγχόμενη και ρυθμιζόμενη ανάπτυξη, ii) η ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική/ ανεξάρτητη βάση ή μικρής κλίμακας και iii) η έμφαση στην απόκτηση εμπειριών για τις τοπικές κουλτούρες και στη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών.

4.1 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ)

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού αποδίδεται και συναρτάται με ορισμένα προβλήματα που δημιούργησε η αύξηση και κυρίως ο τρόπος ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού, προβλήματα κυρίως περιβαλλοντικής και κοινωνικής-πολιτιστικής υποβάθμισης περιοχών ή χωρών, αλλά και άνισης κατανομής του προκαλούμενου οικονομικού οφέλους. Η αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του πληθυσμού, γενικά ή της τουριστικής αγοράς ειδικότερα και οι στόχοι για μια βιώσιμη και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη που επιδιώκουν διάφοροι τομείς (διεθνείς, κρατικοί, επιχειρηματικοί) θεωρούνται οι κύριοι προωθητικοί παράγοντες του οικοτουρισμού.

Γενικά, ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μια περιβαλλοντικά υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα, σε σχετικά άθικτες φυσικές περιοχές, με στόχο την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών αλλά και ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον, αγαθών. Όντας μια περιορισμένων περιβαλλοντικών επιπτώσεων

δραστηριότητα - ή μη καταναλωτική - ο οικοτουρισμός εκτός του ότι προσφέρει ευχαρίστηση/ απόλαυση και γνώσεις/ εμπειρίες στον επισκέπτη, διατηρεί και ενισχύει την ευημερία των τοπικών κοινοτήτων, που θεωρούνται αναπόσπαστο τμήμα μιας τέτοιας δραστηριότητας και αναπτυξιακής διαδικασίας.

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή η οποία έχει άμεση σχέση με το αγροτικό περιβάλλον και είναι συνυφασμένος και με δραστηριότητες σε αγροτικούς χώρους, οι οποίες προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και προσφέρει στους τουρίστες θετικές εμπειρίες και ευκαιρίες για γνωριμία με το περιβάλλον και γενικότερα με την ύπαιθρο.

Άλλες έννοιες όπως ο τουρισμός φύσεως ή φυσιολατρικός και ο περιβαλλοντικός τουρισμός σχετίζονται με τον Οικοτουρισμό και κατά συνέπεια με τον αγροτουρισμό. Αυτές οι μορφές εστιάζονται σε δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής που χρησιμοποιούν πόρους με ειδικά φυσικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα χιόνι, θάλασσα, αέρα ή δραστηριότητες συλλεκτικού χαρακτήρα (κυνήγι-σουβενίρ), με διάφορους βαθμούς επίδρασης στο περιβάλλον. Σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις του οικοτουρισμού που συναρτώνται με προσπάθειες που έγιναν την τελευταία δεκαετία και επικεντρώνονται:

- I. Στην αναβάθμιση του αναπτυξιακού μοντέλου μαζικού τουρισμού και στην προώθηση πολιτικών αειφορικής ανάπτυξης (κυρίως σε μεσογειακές χώρες) και*
- II. Σε ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αγροτουρισμού. Αλλά και η Ελλάδα παρουσιάζει ευκαιρίες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού και εντοπίζονται:*
 - i. Στον πλούτο και ποικιλία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων*
 - ii. Στη στήριξη από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο προστατευομένων περιοχών*
 - iii. Στα προσφερόμενα από τον κρατικό τομέα οικονομικά κίνητρα/ κονδύλια, εθνικά και κοινοτικά*

- iv. Στην αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού και
- v. Στη συσσώρευση σχετικών με τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό εμπειριών (Παναγιώτης Κομήλης, ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης).

4.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Εκτός από τους μακρινούς προορισμούς που δεν αφορούν τις ευρωπαϊκές αγροτικές περιοχές, η Μεσόγειος αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος μιας αγοράς που καλύπτει πολλές κατηγορίες προϊόντων και διαιρείται όλο και περισσότερο σε ειδικούς τομείς (πελατεία για εκδρομές, πελατεία των άκρων και του φυσιολατρικού αθλητισμού). Στη Βόρεια Ευρώπη, χώρες όπως η Ιρλανδία, η Σκωτία ή η Ουαλία, γνωρίζουν μια ταχεία ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού.

Ο μακρινός περίπατος, συνιστώσα του τουρισμού περιπέτειας, δεν αποτελεί από μόνος του τουριστικό προϊόν. Είναι ένας τρόπος πρόσβασης στη φύση, στην ύπαιθρο, στην ανακάλυψη.

Δεν πωλείται ένα προϊόν «μακρινού περιπάτου» χωρίς συγκεκριμένο κίνητρο ανακάλυψης. Αυτή η ανακάλυψη ορίζεται σε μια σχέση με την εικόνα και το δυναμικό μιας περιφέρειας που εξηγείται σε ένα πρόγραμμα, απευθύνεται σε τομείς διαφοροποιημένης πελατείας και διακρίνεται:

- Ø *Σε αθλητικό μακρινό περίπατο*
- Ø *Μακρινό περίπατο όπου δεσπόζει το πολιτισμικό στοιχείο*
- Ø *Μακρινό περίπατο περιπέτειας σε περιοχές που δεν είναι πολύ γνωστές ή είναι απομακρυσμένες*
- Ø *«Ευχάριστο» περίπατο, που απευθύνεται στο ευρύ κοινό, με μεταφορά, άνετα καταλύματα και γαστρονομική κουζίνα*
- Ø *«Ελεύθερο» μακρινό περίπατο για το μεμονωμένο τουρίστα χωρίς συνοδεία*

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού μπορούν να συμπεριληφθούν και άλλες εναλλακτικές μορφές όπως ο περιηγητικός, ο ορειβατικός και ο αναρριχητικός τουρισμός. Για την ανάπτυξη αυτών των μορφών είναι απαραίτητη η δημιουργία κατάλληλης υποδομής. Για παράδειγμα είναι αναγκαία η ύπαρξη και βελτίωση μονοπατιών προσπέλασης και διαδρόμων, καταφυγίων, ορειβατικών κέντρων καθώς και καταλυμάτων. Απαραίτητη επίσης είναι η αναβάθμιση των υπολοίπων υπηρεσιών (όπως ιατρεία). Ακόμα προτεραιότητα πρέπει να δοθεί και στη βελτίωση των επαρχιακών δικτύων.

Μια άλλη μορφή που βασίζεται στην προσφορά στους τουρίστες ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών σε περιοχές με άγρια πανίδα είναι και ο τουρισμός άγριας ζωής (wildlife tourism). Η μορφή αυτή συναρτάται με ορισμένες δραστηριότητες και άλλων μορφών τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός και ο τουρισμός περιπέτειας, καθώς και

συγκεκριμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με την άγρια ζωή και την απόκτηση εμπειριών και σχέσεων με ζώα. Στο εν λόγω πλαίσιο εντάσσονται ορισμένα κίνητρα τουριστών όπως νατουραλιστικά (απόλαυση της φύσης/ άγριας ζωής), οικολογικά (ενδιαφέρον για περιβαλλοντική ακεραιότητα), ανθρωπολογικά/ μοραλιστικά (στοργή και φροντίδα για τα ζώα), επιστημονικά (ενδιαφέρον για τις φυσικές ιδιότητες και βιολογικές λειτουργίες των ζώων), αλλά και υλιστικά/ κυριαρχικά (έλεγχος/ χρήση ζώων για διασκέδαση, κυνήγι, θανάτωση ζώων) (Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Γραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, «Εισαγωγή στον Τουρισμό»)

4.3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Λίγες περιοχές μπορούν να ισχυριστούν ότι αναπτύσσουν ένα marketing που έχει ως στόχο τα προϊόντα πολιτιστικού τουρισμού. Αυτός όμως ο προσανατολισμός προορίζεται για πολύ δυναμικούς χώρους που έχουν μια εξαιρετική κληρονομιά ή εντάσσονται στα μεγάλα λεκανοπέδια του πολιτιστικού τουρισμού ή στην περιφέρεια σε μεγάλους χώρους διεθνούς φήμης.

Για τις περισσότερες περιοχές, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μόνο ένα στοιχείο μιας ευρύτερης προσφοράς στην οποία εντάσσονται άλλες δραστηριότητες όπως μακρινοί περίπατοι, φυσιολατρικός αθλητισμός κλπ. Πρόκειται μάλλον για τη δημιουργία ενός «πολιτιστικού περιβάλλοντος»

που βασίζεται στην τοπική ταυτότητα, χωρίς ωστόσο να απομονώνεται σε μια ιστορική και γεωγραφική περιγραφή, η οποία μετατρέπει την περιοχή σε περιφέρεια- μουσείο.

Εξάλλου χάρη σε αυτά τα προϊόντα «πολιτιστικού περιβάλλοντος» μπορούμε να πλησιάσουμε το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας, εφόσον ο τουρισμός με αποκλειστικό πολιτιστικό ενδιαφέρον δεν αντιπροσωπεύει παρά ένα πολύ μικρό τμήμα της αγοράς.

4.4 ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη ορεινού τουρισμού είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ. Επίσης θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και

τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα. (Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Γραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, «Εισαγωγή στον Τουρισμό»)

4.5 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτουρισμός καταχωρείται ως τουρισμός μικρής κλίμακας με μικρές τουριστικές επιχειρήσεις. Ένα κοινό χαρακτηριστικό του είναι ότι θεωρείται «τοπικός τουρισμός», «τουρισμός της περιοχής», που είναι η πρωτοβουλία και διαχείριση του ανήκει στους ανθρώπους μιας περιοχής. Ένας τουρισμός συνάντησης, ένας τουρισμός όπου ο καθένας μοιράζεται κάτι με άλλους.

Ο τουρισμός αυτός είναι τοπικός σε **πέντε** επίπεδα:

- 1. ξεκινά από τοπική πρωτοβουλία*
- 2. η διαχείριση του γίνεται από τοπικούς φορείς*
- 3. έχει επιπτώσεις σε τοπική κλίμακα*
- 4. σημαδεύεται από ένα φυσικό τοπίο και*
- 5. στοχεύει στην αξιοποίηση του τοπικού πολιτισμού*

Αυτός είναι ο λόγος που ο αγροτουρισμός αρέσει ολοένα και περισσότερο στους κατοίκους της πόλης, που κυνηγούν την ιδιαιτερότητα, επειδή η πόλη δίνει το προβάδισμα στην ομοιομορφία. Οι κάτοικοι της πόλης ψάχνουν κυρίως να ανακαλύψουν τον εαυτό τους και μια απάντηση προσωπικού χαρακτήρα στην επιθυμία τους για συναισθηματική και κοινωνική αναγνώριση. Η εξοχή, η φύση και ο αγροτικός χαρακτήρας δεν είναι παρά προσαρμοσμένα σκηνικά, που τους δίνουν μια αίσθηση ασφάλειας και σιγουριάς.

Ο αγροτουρισμός είναι ένας τουρισμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ένας τουρισμός που έχει σαν κεντρικό και ουσιώδες στοιχείο τον άνθρωπο. Δύσκολα θα μπορούσαμε να φανταστούμε έναν αγροτικό τουρισμό .οργανωμένο από μεγάλες επιχειρήσεις, εκτός αν

επιστρατεύαμε και καταρτίζαμε ψεύτικους χωρικούς στους οποίους θα αναθέταμε τη διαχείριση αγροτικών τουριστικών κέντρων, ή αν χρηματοδοτούσαμε δράσεις που θα τις διαχειρίζονταν αγρότες με σταθερές ρίζες. Υπάρχουν βέβαια στην ύπαιθρο αποδοτικά τουριστικά κέντρα, αλλά αυτό ξεφεύγει από την ίδια την έννοια του αγροτουρισμού και απευθύνεται σε άλλους τύπους πελατών. Ακόμη και αν βρίσκεται μέσα στην ύπαιθρο, ένα «Τουριστικό Χωριό-Ξενοδοχειακό Πάρκο» έχει περισσότερη σχέση με τον γειτονικό τροπικό τουρισμό παρά με τον αγροτουρισμό. (Holland, S.M. and Crofts, J.C. A strategic planning approach to tourism development in rural communities, 1992)

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τόσο στην Ελλάδα όσο και στα λοιπά μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τουρισμός έχει αναχθεί σε σημαντική και καθοριστική οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα για τα σύγχρονα κράτη και έλκει ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Ενδιαφέρον το οποίο εστιάζεται αφενός μεν στην αναζήτηση νέων και προσοδοφόρων μορφών τουριστικής ανάπτυξης, αφετέρου στην ανακάλυψη τουριστικών δραστηριοτήτων που να συνδυάζουν το οικονομικό, κοινωνικό και συλλογικό στοιχείο του φαινομένου.

Μέσα σ' αυτό ακριβώς το πλαίσιο βρίσκεται και η νέα δραστηριότητα που έχει ονομαστεί «αγροτουρισμός», δραστηριότητα που δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτικού και τουριστικού τομέα ταυτόχρονα και η οποία μπήκε στη ζωή μας και σαν όρος τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για μια νέα στη σύλληψη της ιδέα, η οποία αποτελεί απάντηση και πρόκληση απέναντι στο βιομηχανοποιημένο τουρισμό και παράλληλα μια ευκαιρία αύξησης των εισοδημάτων των γεωργών, που

ειδικά στην Ελλάδα πήρε σάρκα και οστά με την νομική μορφή του «αγροτουριστικού συνεταιρισμού» και ειδικότερα μέσα από τους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς, από τους οποίους φαίνεται και το είδος της πρωτοτυπίας που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα.

5.1 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Είναι γνωστό ότι και στη χώρα μας η αγροτική πολυδραστηριότητα ήταν πάντα ένας τρόπος για να αποκτήσουν οι φτωχοί κυρίως αγρότες, κάποια πρόσθετα εισοδήματα ώστε να μπορούν να διατηρούν την αγροτική τους εκμετάλλευση. Αυτό αναμφισβήτητα παραμένει βασικός παράγοντας της εξωγεωργικής απασχόλησης στον τόπο μας: μικρός κλήρος, μικρό εισόδημα, φτωχή ή ορεινή περιοχή. Εξίσου σημαντικοί είναι και οι παράγοντες - που άλλωστε αμφίδρομα προϋποθέτουν ο ένας τον άλλον- του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού που πλεονάζει και παράλληλα ο παράγοντας κάποιας σημαντικής οικονομικής δραστηριότητας κοντά στην αγροτική περιοχή των πολυδραστήριων (όπως βιομηχανία, τουρισμός, αστικό κέντρο). Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι οι περιοχές που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά πολυδραστήριων γειτονεύουν με μεγάλα αστικά κέντρα ή με διαμερίσματα που έχουν βιομηχανική ή τουριστική ανάπτυξη.

Πιο συγκεκριμένα:

- Η υπερδραστηριότητα γίνεται πλέον ένα γενικευμένο φαινόμενο που αφορά το σύνολο σχεδόν του αγροτικού χώρου της Ελλάδας και όχι μόνο τις υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας.
- Διαφοροποιείται το είδος της πολυδραστηριότητας ανάλογα με το μέγεθος του κλήρου και την οικονομική επιφάνεια των πολυδραστήριων αγροτών. Έτσι οι αγρότες με μικρό κλήρο στρέφονται σ' αυτήν για να επιβιώσουν, ενώ όσοι διαθέτουν μεγάλο κλήρο στρέφονται σε δραστηριότητες εμπορευματικές και τουριστικές με στόχο την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η επέκταση αστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο.
- Εξίσου ενδιαφέρουσα και καθοριστική είναι η μετατροπή της πολυδραστηριότητας από ατομική υπόθεση του αρχηγού της εκμετάλλευσης σε συνολική οικογενειακή στρατηγική και πρακτική. (Πάρις Τσάρτας, Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης, Μελέτη III Τουρισμός και αγροτική πολυδραστηριότητα Ε.Κ.Κ.Ε)

Επίσης έχει επισημανθεί ότι η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού αύξησε και παράλληλα απορρόφησε σημαντικό ποσοστό της εξωγεωργικής δραστηριότητας. Σημαντική αιτία για την ανάπτυξη των εξωγεωργικών δραστηριοτήτων στις τουριστικές περιοχές υπήρξε το γεγονός ότι το εργατικό δυναμικό πλεονάζει. Ένα από τα κλειδιά για την κατανόηση των πολύπλοκων χαρακτηριστικών της πολυδραστηριότητας που στρέφεται στον τουρισμό, είναι η ανάλυση που θεωρεί τον τουρισμό ισχυρό φορέας νέων καταναλωτικών προτύπων, τέτοιων που η μίμηση τους απαιτεί νέα εισοδήματα, που προέρχονται από την εξωγεωργική απασχόληση στον τομέα και στρέφονται συνήθως στον καταναλωτισμό και όχι στην επένδυση.

Στη χώρα μας η λειτουργία του τουρισμού ήταν ανταγωνιστική προς τον γεωργικό τομέα και παράλληλα είχε έντονα παραοικονομικά χαρακτηριστικά, αφού αποκρύπτεται η απασχόληση των πολυδραστήριων στον τουρισμό ή τα εισοδήματα από αυτή την απασχόληση. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πολυδραστηριότητας που στρέφεται στον τουρισμό είναι ότι πολλές φορές σχετίζεται και με τους έμμεσα τουριστικούς κλάδους (οικοδομή, μεταφορές) τους οποίους ο τουρισμός ωφέλησε. Έτσι ο πολυδραστήριος αγρότης:

- 1. Απασχολείται στον πρωτογενή τομέα για αγροτική εκμετάλλευση,*
- 2. Έχει μισθωτή απασχόληση (στην εταιρία ή στις κατασκευές) και*
- 3. Απασχολείται στον τριτογενή τομέα (ενοικιαζόμενα, εμπόριο).*

Αυτό ακριβώς το τριπλό μοντέλο, γεωργία- τουρισμός- οικοδομές έχει ιδιαίτερα διαδοθεί στις περισσότερες τουριστικές περιοχές της χώρας μας και συχνά συνδέεται με παραοικονομικές δραστηριότητες.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η σαφής οικογενειακή διάσταση της πολυδραστηριότητας που συνδέεται με την αυτονόμηση των μελών της οικογένειας από την πατριαρχική εξουσία, αλλά και με την καθαρά επιχειρηματική μορφή της αγροτικής πολυδραστηριότητας στον τουρισμό.

5.2 ΤΟ ΘΗΛΥΚΟ ΓΕΝΟΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο αγροτουρισμός ξεκίνησε με ένα και μοναδικό στόχο: την καλύτερευση της ζωής των αγροτών ιδίως στις ορεινές και όχι οικονομικά ανεπτυγμένες περιοχές. Επίσης ξεκίνησε και συνεχίζει στο μεγαλύτερο ποσοστό του ως γυναικεία υπόθεση. Σχεδόν όλοι οι αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί είναι γυναικείοι. Ο χαρακτήρας σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες που εμπεριέχει, τον καθιστά ιδιαίτερα προσιτό στον γυναικείο αγροτικό πληθυσμό, ο οποίος δεν βλέπει σε αυτόν μονό μια νέα ευκαιρία απασχόλησης, αλλά και την δυνατότητα της αναγνώρισης και βελτίωσης της θέσης του στην τοπική κοινωνία.

Η προσπάθεια αλλαγής της θέσης των Ελληνίδων αγροτισσών καθώς και η αναγνώριση του ρόλου που διαδραματίζουν στην ελληνική κοινωνία σχετίστηκαν με την ενασχόληση τους με εξωγεωργικές δραστηριότητες, οι οποίες μορφοποιούνται είτε με την συμμετοχή τους σε γυναικείους οργανισμούς είτε με ατομικές επιχειρήσεις. Αναγνωρίζοντας αυτό, το Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων δημιούργησε το 1983 τους πρώτους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς στην Ελλάδα, οι οποίοι αποτελούν την πιο συγκροτημένη προσπάθεια εφαρμογής αγροτουρισμού στην χώρα. Στόχος της δημιουργίας τους ήταν η προσπάθεια διασφάλισης μιας οικονομικής "αυτοτέλειας για την Ελληνίδα αγρότισσα, σαν πρώτο βήμα που οδηγεί στο δρόμο της κοινωνικής απελευθέρωσης".

Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι συνεταιρισμοί στα πρώτα στάδια της λειτουργίας τους ήταν πολλά και είχαν σχέση με την οργάνωση της υποδομής και την απόκτηση επαγγελματικών γνώσεων και για αυτό το λόγο δόθηκε η δυνατότητα παρακολούθησης ειδικών σεμιναρίων.

Η λειτουργία των αγροτουριστικών συνεταιρισμών αποδείχθηκε ιδιαίτερα κερδοφόρα. Σε αυτούς τους συνεταιρισμούς παράγονται παραδοσιακά γλυκά, φαγητά, μαρμελάδες, τοπικά προϊόντα καθώς και εργόχειρα και υφαντά των ίδιων των γυναικών. Από τους πρώτους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς που ιδρύθηκαν, λειτούργησαν και λειτουργούν με μεγάλη επιτυχία στην Ελλάδα είναι αυτός του Αγίου Γερμανού Πρεσπών. (Δροσοπούλου 1989)

Έκτοτε έχουν δημιουργηθεί πολλοί γυναικείοι συνεταιρισμοί ανά την Ελλάδα, οι πιο γνωστοί από αυτούς είναι:

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Αγ. Γερμανού Πρεσπών

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Ψαράδων Φλώρινας

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Αμπελακίων

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Αράχοβας

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Μαρώνειας

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Διαδίας Σουφλίου

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Πέτρας

Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Χίου

Η έννοια του αγροτουρισμού στην Ελλάδα περιέχει τουριστικές δραστηριότητες σε μη αστικές περιοχές από μεμονωμένους κυρίως εργαζομένους στον πρωτογενή τομέα καθώς και στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας. Τέτοιες δραστηριότητες τυπικά περιέχουν μικρές τουριστικές μονάδες, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, οι οποίες

προσφέρουν κατάλυμα, αγαθά ή άλλες υπηρεσίες και προσφέρουν ένα συμπληρωματικό εισόδημα για τις αγροτικές οικογένειες και για τις γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές.

Ο αγροτουρισμός θεωρείται ότι δίνει την ευκαιρία σε περιοχές με φυσική ομορφιά, παραδοσιακή κουλτούρα και ιστορικό ενδιαφέρον καθώς και χρησιμοποιεί αυτές τις πηγές για να παρακινήσει την αναζωογόνηση των αγροτικών οικονομιών και συγχρόνως να αναδείξει την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε τη συνεισφορά των γυναικών στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα. Οι γυναικείες αγροτουριστικές συνεργασίες στην Ελλάδα που βασίζονται στην ανάπτυξη των αγροτικών ικανοτήτων των γυναικών στη διεύθυνση των νοικοκυριών- που ποτέ δεν έχει αναγνωριστεί τόσο- είναι η επαγγελματική τους ιδιότητα. Επίσης οι αγρότισσες οι οποίες συνήθως είναι μη πληρωτέες στις οικογενειακές φόρμες μπορούν να βρουν ένα ανεξάρτητο εισόδημα. Οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα προσφέρουν διανυκτέρευση και πρωινό, περιλαμβάνοντας κατάλυμα σε παραδοσιακά επιπλωμένα δωμάτια, συχνά με ιδιωτικές εγκαταστάσεις και παραδοσιακό σπιτικό πρωινό καθώς και συμπληρωματικές δραστηριότητες όπως παραγωγή και πώληση παραδοσιακών εδεσμάτων και ειδών χειροτεχνίας, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εκπαιδευτικά σεμινάρια και συνεδριακός τουρισμός, ευκαιρίες για συμμετοχή του επισκέπτη σε παραδοσιακές αγροτικές και οικολογικές δραστηριότητες.

Υπάρχουν 8 γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Οι 3 βρίσκονται στα νησιά του Αιγαίου Λέσβο, Χίο και Κάσο, ένας είναι στη Ζάκυνθο και οι άλλοι 4 είναι στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ο μέσος όρος των μελών σε κάθε συνεταιρισμό είναι 30 γυναίκες.

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα είναι ένας θεσμός συνεχούς ανάπτυξης και επιτυχίας. Σημαντικοί παράγοντες αυτής της επιτυχίας είναι τα οφέλη που προέρχονται από τις ίδιες τις γυναίκες. Μέσα από τους συνεταιρισμούς οι γυναίκες είναι ικανές να συνεισφέρουν στο εισόδημα των οικογενειών τους και να θέσουν τους εαυτούς τους οικονομικά ανεξάρτητους. Αυτό έχει συμβάλλει στην αναγνώριση στο σημαντικό ρόλο που παίζουν οι γυναίκες στην οικονομική και κοινωνική διάρθρωση της αγροτικής ζωής. Έχει επίσης αυξηθεί η αυτοπεποίθηση τους και η κοινωνική τους θέση έχει βελτιωθεί στην τοπική κοινωνία. Η καθημερινή επαφή με ανθρώπους των οποίων η κουλτούρα και νοοτροπία ποικίλλει, τους έχει προσφέρει την ευκαιρία να κινηθούν εκτός ορίων των δικών τους κλειστών κοινωνιών, με αποτέλεσμα να διευρυνθούν οι ορίζοντες τους.

Στη χώρα μας λοιπόν σήμερα η σημαντική δραστηριότητα του νέου αυτού θεσμού πραγματώνεται από τις γυναίκες. Κύριοι παράγοντες που συνετέλεσαν στην ενθάρρυνση της δημιουργίας αυτών των συνεταιρισμών είναι οι εξής:

- I. Η προοπτική οικονομικής αυτοτέλειας της αγρότισσας.
- II. Η ένταξη της αγρότισσας στη σύγχρονη παραγωγική διαδικασία.
- III. Η δυνατότητα να εισπράττει με τη συμμετοχή της συνεταιρισμό απευθείας η ίδια την αμοιβή της και ανάλογα με την εισφορά της και τη συνεταιριστική της μερίδα.
- IV. Η δυνατότητα πολιτικοποίησης της αγρότισσας και συμμετοχή της σε δημοκρατικές διαδικασίες
- V. Η ενίσχυση με τον τρόπο αυτό του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος, διότι μαθαίνουν οι αγρότισσες να συμμετέχουν σε κοινές συλλογικές προσπάθειες, να εξοικειώνονται με οικονομικές και επιστημονικές έννοιες και λειτουργίες και να τίθενται βάσεις

συμμετοχής μακροπρόθεσμα σε μικτούς συνεταιρισμούς.

- VI. Η αναγκαιότητα ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού, όπως αυτή του αγροτουρισμού.
- VII. Η ανάπτυξη της κοινωνικότητας των γυναικών με τη διεύρυνση των στενών τοπικών τους σχέσεων. (Περικλής Λύτρας, Ο Τουρισμός Προς το 200, Θεωρητικές Επισημάνσεις και Πρακτικές Προσεγγίσεις)

Ένα σημαντικό μάθημα είναι η ζεστή και σπιτική φιλοξενία δεν είναι αρκετή. Πρέπει να συνδυάζεται με ένα υψηλό επίπεδο υλικών διευκολύνσεων και ανέσεων και επαγγελματισμό, αν αυτό χρειάζεται για να προσελκύσει και να κρατήσει έναν υψηλού εισοδήματος επισκέπτη.

Ένα άνετο κατάλυμα, ένα παραδοσιακό πρωινό και λίγες πληροφορίες για την περιοχή δεν συνθέτουν επαρκώς ένα τουριστικό προϊόν.

Αν ο επισκέπτης ήρθε για να μείνει για περισσότερες από μία διανυκτερεύσεις, να περάσει δηλαδή όλες τις διακοπές του στην περιοχή, πρέπει να γίνει χρήση των τοπικών υπηρεσιών (φύση, ιστορία, κουλτούρα) μαζί με την εύρεση νέων δραστηριοτήτων και δυνατοτήτων.

Ένα παράδειγμα επεξηγεί αυτές τις ιδέες. Στην Πέτρα, ένα παραθαλάσσιο αγροτικό χωριό 1000 περίπου κατοίκων, της βόρειας ακτής της Λέσβου, το 1983 έγινε η ίδρυση του πρώτου αγροτουριστικού συνεταιρισμού στην Ελλάδα. Αυτό έγινε από 24 γυναίκες οι οποίες προσέφεραν κατάλυμα και πρωινό στα σπίτια τους, χωρητικότητας 75 ανθρώπων. Σήμερα 36 γυναίκες του χωριού είναι μέλη του συνεταιρισμού ο οποίος προσφέρει 264 κλίνες. Επίσης κατασκευάζουν είδη χειροτεχνίας, παραδοσιακά εδέσματα και άλλα χειροποίητα προϊόντα τα οποία πωλούνται από τον συνεταιρισμό. Επίσης, σε σχέση με τις υπηρεσίες φιλοξενίας, ο συνεταιρισμός προσφέρει και άλλες δραστηριότητες όπως ημερήσιες εκδρομές στο νησί, περιπάτους, μαθήματα ελληνικής γλώσσας, παραδοσιακό χορό και ελληνική κουζίνα και προετοιμασία για κατασκευή

παραδοσιακών εδεσμάτων. Ένα ευρύχωρο κτίριο ενοικιάζεται από τον συνεταιρισμό και περιλαμβάνεται και ένα πλήρως εξοπλισμένο εστιατόριο. Το πελατολόγιο είναι το εξής: Το 33% είναι ξένοι και κυρίως Γερμανού, Ολλανδοί και Γάλλοι καθώς και Έλληνες. Το 1990 ο συνεταιρισμός είχε πληρότητα 100% για 88 βράδια και η εισροή συναλλάγματος έφτασε περίπου τις 60.000 ευρώ (204 εκατομμύρια δρχ.)

Όπως δείχνει το παράδειγμα οι γυναικείοι συνεταιρισμοί έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού και είναι αναμφισβήτητα το πιο αυθεντικό παράδειγμα οργανωμένου και σωστά δομημένου αγροτουριστικού συνεταιρισμού στην Ελλάδα. Παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξη του τουριστικού τους προϊόντος, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν να τοποθετήσουν τους τόπους τους στον «εναλλακτικό τουριστικό» χάρτη της Ελλάδας. Έχουν πετύχει τη δημιουργία των υπηρεσιών σπιτικής φιλοξενίας για τους τουρίστες ενώ συγχρόνως διατηρούν της φυσική, κοινωνική και πολιτιστική αυθεντικότητα των αγροτικών περιοχών. Επιπροσθέτως έχουν αναπτύξει νέα οικονομική δραστηριότητα, ισχυρή στις αγροτικές περιοχές, που προωθεί τις τοπικές οικονομίες και δημιουργεί συνθήκες εύρεσης εργασίας για τις γυναίκες και για άλλους στις κοινωνίες τους. Συγχρόνως παρακινούν την αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών ενώ προφυλάσσουν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά.

5.3 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η πιο καθαρή μορφή αγροτουρισμού - αυτή δηλαδή που ο τουρίστας ζει σε μια πραγματική αγροτική εκμετάλλευση και συχνά μοιράζεται κάποιες εργασίες ή μαθαίνει πως λειτουργεί η εκμετάλλευση- έχει μια ιστορία αιώνων σε χώρες όπως η Γαλλία και η Αυστρία. Το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι τουρίστες αναζητούν τη φυγή, όχι απλώς με τη μορφή οργανωμένων διακοπών αλλά με την έννοια της επιστροφής στη φύση, συνδέεται άμεσα με τα προβλήματα των αστικών κέντρων. Οι τουρίστες αναζητούν στον αγροτουρισμό όλα τα χαρακτηριστικά που λείπουν από την πόλη αλλά και του οργανωμένου τουρισμού: φύση, ησυχία, χώρο για να παίζουν τα παιδιά και επαφή με ανθρώπους της υπαίθρου που ζουν σε μεγαλύτερη αρμονία και ισορροπία με το περιβάλλον τους.

Εκτός από τη βασική αυτή αιτία υπάρχουν και κάποιοι άλλοι παράγοντες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ευρώπη, ιδιαίτερα:

- Οι διακοπές κοντά στη φύση έχουν μεγάλη παράδοση σε πολλές χώρες
- Οι πολλοί εκδρομικοί και ορειβατικοί σύλλογοι που βασικό στόχο έχουν την
- επιστροφή στο φυσικό χώρο.
- Ο ρόλος της κρατικής πολιτικής εκφρασμένος τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο (τοπική αυτοδιοίκηση) που θέλει έτσι να βοηθήσει περιοχές με υψηλά ποσοστά μετανάστευσης θέτοντας σαν στόχους τη διατήρηση του πληθυσμού καθώς και κάποιων βιώσιμων εκμεταλλεύσεων που θα λειτουργούσαν σαν αγροτουριστικές μονάδες. (Richard and Julia Sharpley, Rural Tourism, An Introduction, 1997).

Οι χώρες πλην της Ελλάδας που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά διπλής απασχόλησης στον τουρισμό και στον αγροτικό τομέα είναι η Γαλλία, η Ιταλία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ιρλανδία. Ιδιαίτερα για τη χώρα μας είναι σημαντική η επισήμανση ειδικής μελέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι η γεωργία ως μερική απασχόληση επικρατεί στις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τις μόνιμες καλλιέργειες (φρούτα, κρασί, ελιές) που επιβάλλουν τη συγκέντρωση των γεωργικών εργασιών σε συγκεκριμένες εποχές του έτους. Τα χαρακτηριστικά αυτά της αγροτικής δομής συναντώνται ιδιαίτερα στους νησιωτικούς τουριστικά αναπτυγμένους νομούς της χώρας μας.

Στις χώρες της βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού επικεντρώνεται κυρίως σε αγροτικές περιοχές και συναρτάται με τα δίκτυα των πάρκων (εθνικών και περιφερειακών), τις φυσικές περιοχές προστασίας (reserves) και του εσωτερικού κυρίως τουρισμού.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ –

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Το φυσικό περιβάλλον και τα τοπία σε πολλές περιοχές προσφέρουν ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι Έλληνες σταδιακά ασχολούνται όλο και περισσότερο με τον αγροτουρισμό. Αρκετά χωριά σε όλη τη χώρα διαθέτουν πανδοχεία με παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Μερικά από αυτά τα καταλύματα έχουν υιοθετήσει μια «ολιστική στάση» με οργανικούς κήπους και παραδοσιακές ταβέρνες που σερβίρουν γευστικές απολαύσεις με αγνά υλικά.

Την δεκαετία του '90 παρατηρήθηκε μια έντονη στροφή του ενδιαφέροντος Ελλήνων και ξένων τουριστών σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η στροφή αυτή καλύπτει την περιήγηση και ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα, δηλαδή τον τουρισμό που δεν δημιουργεί ειδικές υποδομές και υπηρεσίες (μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, εμπορικά κέντρα, κέντρα διασκέδασης) όπως ο μαζικός τουρισμός.

Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μερικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές είναι:

- ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- χώροι για άθληση
- χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- πολιτιστικές εκδηλώσεις
- εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα.
- Οι αγρότες και οι αγρότισσες που πραγματοποιούν αγροτουριστικές δραστηριότητες παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδεύσεις επαγγελματικής κατάρτισης σε τομείς ανάλογους με την απασχόληση τους, ώστε να αποκτήσουν επαγγελματική ικανότητα για να παρέχουν στους τουρίστες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

6.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας», όπως διοργάνωση αθλημάτων π.χ. Ράφτινγκ ή κανό. Τα περιπατητικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, όπως το Ε4 ή Ε9 είναι αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο, η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία, είναι όλες μορφές δραστηριοτήτων που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση και μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου» Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα

πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής, όπως η δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, οινοποιεία, τυροκομία, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, ακόμα και μαθήματα τοπικής κουζίνας.

Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά. Βασιζόμενη σε αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την ποικιλομορφία, χωρίς να υιοθετεί αντιγραφές και να ομογενοποιεί το προϊόν του αγροτουρισμού. Μπορούμε να βασίσουμε τον αγροτουρισμό πάνω στα πετυχημένα μοντέλα άλλων χωρών, όμως σίγουρα τα τοπικά χαρακτηριστικά μπορούν να τον διαμορφώσουν προσαρμοσμένο πάνω στις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τα πλεονεκτήματα του κάθε τόπου.

6.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Στον αγροτουρισμό τα καταλύματα δεν είναι μεγάλες, αχανείς και απρόσωπες μονάδες. Επιβάλλεται να είναι μικρές μονάδες, πλήρως εναρμονισμένες με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική δόμηση του τόπου, δημιουργημένες ειδικά για τον σκοπό αυτό, όπως παλιά παραδοσιακά κτίσματα που αναπαλαιώνονται. Μπορούν ακόμα να χρησιμοποιηθούν εγκαταλελειμμένα σπίτια ή οικισμοί, ακόμα και παλιά πέτρινα σχολεία, αρχοντικά ή οτιδήποτε φανερώνει την ιστορία του τόπου και αξίζει να διατηρηθεί. Καταλύματα αγροτουρισμού μπορούν ακόμα να είναι δωμάτια (ειδικά κατασκευασμένα με όλες τις ανέσεις) μέσα στον ευρύτερο χώρο ενός μεγάλου αγροτόσπιτου και αγροκτήματος, (όπως στην Ιταλία, η περίπτωση της οποίας αναφέρεται στην συνέχεια), όπου ο επισκέπτης έχει την εμπειρία της συνύπαρξης με την οικογένεια.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ **ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Σε χώρες τις Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί έναν τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες - όπως με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού και λαογραφικού περιεχομένου. Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλά οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός τουρίστας, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που έχει υλοποιηθεί εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, στην Ιταλία, στην Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών κάνουν σε ετήσια βάση αγροτουρισμό.

Σήμερα υπάρχουν περί τις 5.000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας. Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να

είναι συνδυασμένη με τον μαζικό τουρισμό, διαθέτει όμως εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο.

7.1 ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπ. Γεωργίας (1997) σε σύνολο 835 "αγροτουριστικών" καταλυμάτων που επιδοτήθηκαν από τους Καν. 797/85, 2328/91, τα 2/3 βρίσκονται σε νησιά και το 9% σε παράκτιες κοινότητες που δύσκολα θα χαρακτηρίζαμε ως αγροτικές σε σχέση με την οικιστική δομή, τη σύνθεση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, αλλά και αυτό το είδος των καταναλωτικών προτύπων. Από τα 835 αγροτουριστικά καταλύματα τα 298 (35,7% του συνόλου) προσφέρουν απλά διαμονή, τα 386 (46.2%) προσφέρουν μαζί με τη διαμονή και πρωινό, τα 56 (6,7%) διαμονή, πρωινό και γεύμα, ενώ τα 95 (11,4%) νοικιάζουν δωμάτια με κοινή κουζίνα ή επιπλωμένα δωμάτια. Τα καταλύματα αυτά αποκτώνται μεμονωμένα, χωρίς να είναι ενταγμένα σε ένα συνολικό σχέδιο ανάπτυξης μιας συγκεκριμένης περιοχής, όπου ο αγροτουρισμός αποτελεί μια συνιστώσα της αναπτυξιακής στρατηγικής. Πρόκειται επομένως για αγροτουρισμό που έχει "εκτραπεί" από τους πρωταρχικούς στόχους της ανάδειξης και αξιοποίησης των αγροτικών πόρων στα πλαίσια μιας βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης, της διασύνδεσης υπαίθρου-πόλης μέσα από την πολιτισμική ανταλλαγή, της δραστηριοποίησης της τοπικής κοινωνίας. (Ανθοπούλου, ,Κουτσούρης, Σπιλάνης, 1998)

7.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα κοινωνικά προγράμματα χρηματοδοτούν επενδύσεις αγροτουρισμού σε διάφορες περιοχές. Για παράδειγμα υπάρχουν: το LEADER+, τα Ο.Π.Α.Α.Χ (Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου) μέσω του Υπ. Γεωργίας τα Π.Ε.Π. (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα) μέσω των γενικών γραμματειών των 13 περιφερειών της χώρας και το Ε.Π.ΑΝ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας) μέσω του Υπ. Ανάπτυξης. Σε κάποιες περιοχές δεν υπάρχουν προγράμματα, σε άλλες ισχύει το LEADER+, σε άλλες τα Ο.Π.Α.Α.Χ. και σε μερικές και τα δύο. Σε ορισμένες ημερομηνίες προκηρύσσονται και αλλά χρηματοδοτικά προγράμματα τα οποία μπορούν να εξυπηρετήσουν και δράσεις αγροτουρισμού (προγράμματα για την Γυναικεία και Νεανική Επιχειρηματικότητα). (Παπασταύρου, 2004)

Κύρια χρηματοδοτικά προγράμματα στην νέα προγραμματική περίοδο του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) παραμένουν τα προγράμματα ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας

Έχουν εκπονηθεί και υλοποιούνται Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης σε 125 Ορεινές και Μειονεκτικές περιοχές της χώρας με συνολική Χρηματοδότηση 1,4 δις ευρώ.

Το Υπουργείο Ανάπτυξης αντιμετωπίζει το θέμα του αγροτουρισμού από την σκοπιά της εθνικής τουριστικής πολιτικής, μέσω τριών κυρίως υπηρεσιών-φορέων και των προγραμμάτων που υλοποιούν:

- *Η Γενική Γραμματεία Τουρισμού*
- *Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού*
- *Η Αγροτουριστική Α.Ε.*

7.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.

Σημαντική ενέργεια ήταν η δημιουργία το 2001 της Αγροτουριστικής Α.Ε., στο πλαίσιο της οποίας συμμετέχουν από κοινού το Ελληνικό Δημόσιο, αναπτυξιακοί φορείς και ιδιωτικές εταιρίες. Σκοπός της Αγροτουριστικής Α.Ε είναι να αναδείξει τον τουρισμό της υπαίθρου μεριμνώντας ειδικότερα για τον συντονισμό, την ποιοτική αναβάθμιση του και την συλλογική προώθηση και την προβολή του σε εθνική κλίμακα. Επιπλέον ασχολείται με έρευνες για τον αγροτουρισμό και αξιοποιεί τα στοιχεία που προκύπτουν από αυτές.

Βασικές δραστηριότητες της Αγροτουριστικής Α.Ε είναι:

- ✓ Εκπόνηση "Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού" (με Ε.Ο.Τ. και ΕΛ.Ο.Τ.)
- ✓ Διαπίστευση ως φορέας πιστοποίησης "Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού"
- ✓ Δημιουργία "Ελληνικού Δικτύου Αγροτουρισμού" για ενιαία προβολή - προώθηση ποιοτικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων.
- ✓ Δημιουργία περιορισμένου αριθμού Πρότυπων Ολοκληρωμένων Μονάδων Εναλλακτικού Τουρισμού Υπαίθρου σε συνεργασία Αγροτουριστικής Α.Ε και ιδιωτών.
- ✓ Σε συνεργασία με ΕΛ.ΚΕ. και Ε.Τ.Α. υποστήριξη και εξεύρεση ιδιωτικών κεφαλαίων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, για Πρότυπες Ολοκληρωμένες Μονάδες εναλλακτικού Τουρισμού Υπαίθρου μεγάλου μεγέθους που δεν χρηματοδοτούνται από LEADER+και ΟΠΑΑΧ.
- ✓ Καταγραφή των πιο αξιόλογων αγροτουριστικών μονάδων στην Ελλάδα.

Για την επίτευξη των στόχων της η Αγροτουριστική Α.Ε

δραστηριοποιείται σε τρεις άξονες:

- a) *Δημιουργία του αγροτουριστικού προϊόντος*
- b) *Πιστοποίηση της ποιότητας του αγροτουριστικού προϊόντος*
- c) *Προώθηση του αγροτικού προϊόντος*

Ιδίως η αγροτουριστική ανέλαβε την πρωτοβουλία για δημιουργία ενός δικτύου προβολής του αγροτουρισμού και για αυτό το σκοπό δημιουργήθηκε το "Ελληνικό Δίκτυο Αγροτουρισμού Α.Ε." το οποίο ασχολείται με την υποβολή προτάσεων για επενδύσεις αγροτουριστικής ανάπτυξης, στο οποίο ήδη έχουν ενταχθεί περίπου 180 επιχειρήσεις.

7.4 ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η γνώση και η κατάρτιση των νέων ανθρώπων σχετικά με τον αγροτουρισμό είναι υποχρέωση της πολιτείας. Αυτή την υποχρέωση έρχεται να εκπληρώσει με τη θέσπιση ειδικότητας αγροτουρισμού στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα ύστερα από μελέτη και εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, από τη σχολική χρονιά 2003-2004 και στο πλαίσιο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΤΕΕ) δημιουργήθηκε ο τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος. Η εξειδίκευση των μαθημάτων και ο αγροτουριστικός προσανατολισμός των γνώσεων θα ετοιμάσουν τους σωστούς μελλοντικούς επαγγελματίες του αγροτουρισμού. Η εξέλιξη αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί αποτελεί τη σωστή βάση από την οποία θα ξεκινήσει η ανάπτυξη με επαγγελματίες καταρτισμένους και γνώστες του αντικειμένου. Επιπλέον ανοίγει νέους ορίζοντες στην αγροτική εκμετάλλευση, στους νέους ανθρώπους, που εκπαιδευμένοι θεωρητικά και πρακτικά είναι σε θέση να συνεισφέρουν σημαντικά στην οικογενειακή ή τη δική τους επιχείρηση με ένα επιπλέον εισόδημα, καθώς και να προσφέρουν υπηρεσίες επαγγελματικού επιπέδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ LEADER

Τα τελευταία χρόνια στον Ευρωπαϊκό χώρο ο τουρισμός αποτελεί αντικείμενο ορισμένων διαδικασιών αναδιάρθρωσης, με βασικές αιτίες την παγκοσμιοποίηση, το διεθνή ανταγωνισμό, αλλά και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του πληθυσμού και την ανάγκη του ανθρώπου για απόδραση, παράγοντες που αναμένεται να ενταθούν ακόμα περισσότερο στο μέλλον.

Ένα βασικό εργαλείο ερμηνείας και προσέγγισης της σημασίας που έχουν τα ζητήματα μελλοντικής αναδιάρθρωσης του πληθυσμού αποτελεί η διακρίβωση i) του τρόπου αλληλεπίδρασης του με άλλους οικονομικούς/ παραγωγικούς τομείς, για παράδειγμα γεωργία και ii) του τρόπου που επιδρά και των επιπτώσεων που έχει στα τοπικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά συστήματα. Πάντως, στο μεσογειακό χώρο δεν φαίνεται να έχει αλλάξει σημαντικά η στερεότυπη εικόνα του μεσογειακού τουρισμού, δηλαδή ένας ηλιόλουστος τόπος διακοπών κοντά στη θάλασσα. Παρόλο που από τα μέσα της δεκαετίας του 70 υπήρξαν διάφορες προσπάθειες και σχέδια αναδιάρθρωσης, πάνω από το 60% του μεσογειακού τουρισμού συγκεντρώνεται σε παράκτιες ζώνες.

Προκειμένου να βελτιωθεί ή να διαφοροποιηθεί το τουριστικό προϊόν και να αξιοποιηθεί με αυτόν τον τρόπο τους πόρους κάθε περιοχής όπως φυσικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς, ώστε να προσελκύσει περισσότερους τουρίστες, γίνονται επενδύσεις με σημαντικότερη αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης με απώτερο σκοπό να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στον Νομό Καστοριάς. Οι γενικοί στόχοι που τέθηκαν για το πρόγραμμα ήταν:

- Η στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας με την ενίσχυση του ανταγωνισμού των τοπικών επιχειρηματικών φορέων.
- Η συμβολή στην εξισορρόπηση της εξάρτησης της οικονομίας της περιοχής από τον κυρίαρχο κλάδο της γουνοποιίας και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης σε άλλους τομείς (αγροτουρισμός, επιχειρήσεις αξιοποίησης τοπικών προϊόντων).
- Η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Η προβολή και αξιοποίηση των φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

Περιοχή εφαρμογής ήταν όλος ο Νομός εκτός της πόλης της Καστοριάς, στην οποία όμως εντάχθηκαν δύο έργα τα οποία αποτελούν σημαντικές παρεμβάσεις στον τομέα του πολιτισμού.

Πρώτο, είναι το έργο της διάσωσης και αναπαλαίωσης ενός Αρχοντικού της Καστοριάς (Βεργουλέικο), το οποίο θα χρησιμοποιηθεί ως πινακοθήκη και δεύτερο η ενίσχυση της Πολιτιστικής Επιχείρησης του Δήμου Καστοριάς (ΔΗΠΕΚΑ) στην κατασκευή μουσικών οργάνων.

Έργα, τα οποία είναι ευρύτερης σημασίας και εντάσσονται στην φιλοσοφία του Προγράμματος.

Το Leader II είναι το πρώτο Πρόγραμμα το οποίο σχεδιάζεται και υλοποιείται από έναν Τοπικό Φορέα στον οποίο συμμετέχουν όλοι οι παραγωγικοί κλάδοι του Νομού.

Κατ' αρχή, μέσω του Προγράμματος δημιουργήθηκε ένας πυρήνας στελεχών, ο οποίος δραστηριοποιήθηκε και σε άλλα σημαντικά προγράμματα για τον Νομό.

Επίσης, αποκτήθηκε μια σημαντική τεχνογνωσία σχεδιασμού και Προγραμματισμού σε τοπικό επίπεδο με την διαχείριση και άλλων Προγραμμάτων πέραν του Leader II.

Το Πρόγραμμα Leader II του Νομού Καστοριάς δεν ήταν μόνο ένα πρόγραμμα επενδύσεων, αλλά άνοιξε δρόμους για την τοπική ανάπτυξη στους τομείς του Αγροτουρισμού, της αξιοποίησης των τοπικών προϊόντων και φυσικών πόρων και στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στον τομέα του αγροτουρισμού, ανέδειξε τον αγροτικό χώρο της περιοχής. Προ της εφαρμογής του Προγράμματος ο επισκέπτης είχε την δυνατότητα να διανυκτερεύσει μόνο εντός της πόλης της Καστοριάς και σε μικρή απόσταση από αυτήν. Υπήρχε παντελής έλλειψη ξενώνων στην Περιφέρεια του Νομού. Οι παρεμβάσεις στον τομέα του Αγροτουρισμού, έγιναν σε σημεία ενδιαφέροντα για τον επισκέπτη και με προοπτικές αξιοποίησης και ανάδειξης του ευρύτερου χώρου.

Για την αξιοποίηση του ορεινού όγκου του Γράμμου, σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη παρέμβαση μέσω του Interreg II, χρηματοδοτήθηκε η κατασκευή τριών ξενώνων στο Νεστόριο, το οποίο αποτελεί την πύλη εισόδου για τον ευρύτερο ορεινό όγκο.

Η πρωτοβουλία αυτή ενεργοποίησε και άλλες προσπάθειες δημιουργίας ενός τουριστικού πόλου στην ορεινή αυτή περιοχή (Δημιουργήθηκαν και άλλοι ξενώνες εκτός του προγράμματος Leader. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να συνεχισθεί διότι βρισκόμαστε ακόμη στην αρχή της αξιοποίησης της περιοχής.

Στον ορεινό όγκο του Βιτσίου, στον οικισμό του Πολυκέρασου, οικισμός με πέτρινα παραδοσιακά σπίτια, δημιουργήθηκε μια αγροτουριστική μονάδα, η οποία λειτουργεί πιλοτικά για την αξιοποίηση της περιοχής. Είναι η πρώτη μονάδα που λειτουργεί σε μία περιοχή με σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού.

Να σημειωθεί ότι το Νυμφαίο, ένα από τα πλέον τουριστικά ορεινά χωριά, απέχει 13 χλμ. από την αγροτουριστική αυτή μονάδα. Επίσης στον ορεινό όγκο του Βιτσίου λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο και σε μικρή απόσταση 3 χλμ. βρίσκεται η μονή των Αγίων Αναργύρων.

Όπως και στον ορεινό όγκο του Γράμμου έτσι και στον ορεινό όγκο του Βιτσίου υπάρχουν πολλές δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού, αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Παρεμβάσεις στον τομέα του αγροτουρισμού έγιναν και στην περιοχή γύρω από την λίμνη της Καστοριάς, σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών. Επίσης δημιουργήθηκαν αγροτουριστικά καταλύματα στα ιαματικά λουτρά της Αμμουδάρας, στον λιμναίο νεολιθικό οικισμό του Δισπηλιού, στο Απολιθωμένο δάσος του Νόστιμου, σημαντικά σημεία προσέλκυσης επισκεπτών.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω οι παρεμβάσεις στον τομέα του Αγροτουρισμού ανέδειξαν νέες δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού στον Νομό Καστοριάς στον ορεινό και αγροτικό χώρο, με αποτέλεσμα την οικονομική και κοινωνική την τόνωση των περιοχών αυτών.

Στα πλαίσια της υποστήριξης των νέων επιχειρηματιών στον τομέα του Αγροτουρισμού, υλοποιήθηκε ένα Πρόγραμμα κατάρτισης σε θέματα Αγροτουρισμού.

Επίσης, με την υποστήριξη της Πίνδος Α.Ε. δημιουργήθηκε το Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Ορεινού Τουρισμού.

Στις δράσεις της αξιοποίησης των τοπικών φυσικών πόρων, χρηματοδοτήθηκαν επενδύσεις επεξεργασίας τοπικού μάρμαρου, διαλογής αδρανών υλικών, επεξεργασίας ξυλείας και παραδοσιακά εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Επίσης, χρηματοδοτήθηκαν καινοτόμες πρωτοβουλίες για την περιοχή μας, όπως η κατασκευή μουσικών οργάνων, η παραγωγή ψηφιδωτών και η

επεξεργασία της κοπριάς ζώων για την λίπανση φυτών.

Στις δράσεις της αξιοποίησης της τοπικής αγροτικής παραγωγής, έγιναν σημαντικές παρεμβάσεις στην στήριξη των τοπικών προϊόντων και στην δημιουργία νέων.

Σημαντική στήριξη είχε η μεταποίηση του μήλου Καστοριάς, με την χρηματοδότηση επενδύσεων εκσυγχρονισμού του διαλογητηρίου και την δημιουργία θαλάμων ελεγχόμενης ατμόσφαιρας για την παράταση της συντήρησης της τοπικής παραγωγής στην εταιρεία λαϊκής βάσης (Γ.Ε.Ο.Κ.).

Επίσης, ανταποκριθήκαμε στην πρόταση για εκσυγχρονισμό επιχείρησης μεταποίησης του φασολιού, το οποίο είναι σημαντικό τοπικό προϊόν.

Σημαντική πρωτοβουλία μπορεί να θεωρηθεί η δημιουργία μονάδας επεξεργασίας κάστανου στον οικισμό του Καστανόφυτου, κέντρο της περιοχής παραγωγής κάστανου.

Η δημιουργία σύγχρονου εμφιαλωτηρίου τσίπουρου θα δώσει ώθηση στην τοπική παραγωγή και στην προσπάθεια για την δημιουργία αμπελουργικής ζώνης στον Νομό Καστοριάς.

Σημαντικές επίσης ήταν οι πρωτοβουλίες, όπως ο εκσυγχρονισμός του τυροκομείου της ΕΑΣ Καστοριάς, η δημιουργία μονάδας παραγωγής ζωοτροφών, ο εκσυγχρονισμός μονάδας εκτροφής πέστροφας, η δημιουργία μονάδας σποροπαραγωγής, και η δημιουργία γυναικείου συνεταιρισμού αξιοποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων.

Στον τομέα του Πολιτισμού, σημαντικές ήταν οι παρεμβάσεις στο απολιθωμένο δάσος του Νόστιμου, η αξιοποίηση και ανάδειξη του οποίου αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για τον Νομό Καστοριάς.

Στην περιοχή του Νοστίμου δημιουργήθηκε ένα σύγχρονο Κέντρο Πληροφόρησης και ανάδειξης του Απολιθωμένου Δάσους και στην ευρύτερη περιοχή ένα Γεωπάρκο, το οποίο αποτελείται από μονοπάτια, θέσεις αναψυχής, και ενημέρωσης. Στην περιοχή αυτή όπως αναφέρθηκε

και παραπάνω δημιουργήθηκε και ένας ξενώνας για να καλύψει τις ανάγκες των επισκεπτών σε εστίαση και διαμονή.

Επίσης στα πλαίσια της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς σημαντική ήταν η παρέμβαση στην διάσωση και αποκατάσταση του Αρχοντικού Βέργουλα στη Πόλη της Καστοριάς, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί ως Πινακοθήκη.

Οι κυριότερες επιπτώσεις από την εφαρμογή του Προγράμματος είναι:

- Δημιουργήθηκε ένας τοπικός μηχανισμός σχεδιασμού και προγραμματισμού της τοπικής ανάπτυξης (Ο.Τ.Δ.), οι δραστηριότητες του οποίου επεκτάθηκαν και πέραν του Leader II.
 - Κινητοποιήθηκαν οι τοπικοί πόροι και ενισχύθηκαν καινοτόμες πρωτοβουλίες.
 - Διαφοροποιήθηκε το τουριστικό προϊόν στον Νομό Καστοριάς με την ενίσχυση του Αγροτουρισμού.
 - Δημιουργήθηκαν δυνατότητες ανάπτυξης στον Νομό Καστοριάς νέων μορφών τουρισμού, αναδείχθηκαν και αξιοποιήθηκαν νέες περιοχές και δημιουργήθηκαν νέοι τουριστικοί πόλοι και προορισμοί.
 - Στηρίχθηκαν σημαντικά τα τοπικά προϊόντα, και δημιουργήθηκαν νέα.
 - Αναδείχθηκαν και αξιοποιήθηκαν σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι.
- Συνδέθηκαν όλες οι παρεμβάσεις μεταξύ τους ούτως ώστε να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.
- Δημιουργήθηκαν θέσεις εργασίας στην προσπάθεια κοινωνικοοικονομικής στήριξης του αγροτικού και ορεινού χώρου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 LEADER II

ΣΤΟΧΟΙ: Στόχος της πρωτοβουλίας LEADER II είναι, να ενθαρρύνει την ανάληψη καινοτόμων ενεργειών από τους τοπικούς φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων του αγροτικού χώρου, να ενισχύσει την ανταλλαγή αυτών των εμπειριών σε όλη την Κοινότητα και να βοηθήσει τους φορείς αγροτικής ανάπτυξης των διαφόρων κρατών μελών που το επιθυμούν να αξιοποιήσουν την πείρα που αποκτήθηκε σε άλλες περιοχές και να υλοποιήσουν από κοινού ορισμένα σχέδια.

Οι διάφορες συνιστώσες της πρωτοβουλίας LEADER II περιστρέφονται γύρω από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάδοση των πληροφοριών όσον αφορά τις πολιτικές αγροτικής ανάπτυξης, την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των φορέων αγροτικής ανάπτυξης, την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των φορέων αγροτικής ανάπτυξης, τη διάδοση των καινοτομιών και της τεχνογνωσίας, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν τα σοβαρότερα προβλήματα και την κατάρτιση κοινών σχεδίων.

ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ :

A. Σκέλος : *"απόκτηση ικανοτήτων"*

Τεχνική στήριξη θα παρασχεθεί για τις δραστηριότητες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε περιοχές όπου η πρακτική αυτή αποτελεί καινοτομία. Το σκέλος αυτό αφορά τη χρηματοδότηση της τεχνικής βοήθειας στο στάδιο πριν από τις επενδύσεις (διάγνωση των αναγκών της περιοχής λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις που θα εκφραστούν από τον τοπικό πληθυσμό, παροχή κινήτρων και κατάρτισης

στον πληθυσμό για την ενεργή συμμετοχή του στην αναπτυξιακή διαδικασία, ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών εταίρων, διαμόρφωση μιας στρατηγικής, αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης.). Η φύση των μέτρων, τα χαρακτηριστικά των δικαιούχων και ο τύπος του οργανισμού που θα είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή αυτών των μέτρων θα πρέπει να καθοριστούν επακριβώς. - Διάγνωση των περιοχών. - Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με την πρωτοβουλία LEADER. Α) Παροχή τεχνικής στήριξης για τη δημιουργία των εταιρικών σχέσεων σε τοπικό επίπεδο. Β) Παροχή τεχνικής στήριξης για την διαμόρφωση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών σε τοπικό επίπεδο. Γ) Παροχή τεχνικής στήριξης για την αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης και για την κατάρτιση των φακέλων από τους πιθανούς δικαιούχους (τοπικές ομάδες και άλλοι συλλογικοί φορείς).

B. Σκέλος : *"καινοτόμα προγράμματα για την αγροτική ανάπτυξη"*

Προτεραιότητα θα δοθεί σε προγράμματα δράσης και επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο τα οποία παρουσιάζουν, εκτός από τη σύνδεσή τους με μια σφαιρικότερη στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης (σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο) και τη δυνατότητα συνέχισης των ενεργειών που έχουν ήδη αναληφθεί στη συγκεκριμένη περιοχή (ιδίως στο πλαίσιο της LEADER I), 3 βασικά χαρακτηριστικά: καινοτομία σε σχέση με τα τοπικά δεδομένα (από άποψη μεθόδου προϊόντος, τρόπου παρασκευής, αγοράς), επίδειξη, δυνατότητα μεταφοράς τεχνογνωσίας. Τα "υποδειγματικά αυτά προγράμματα" πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις νέες κατευθύνσεις που είναι δυνατόν να ακολουθήσει η αγροτική ανάπτυξη. Τα προγράμματα αυτά αναλαμβάνονται είτε από φορείς είτε από δημόσιους οργανισμούς (σε συνεργασία με άλλους επαγγελματικούς φορείς και ενώσεις) οι οποίοι στηρίζονται στο πρότυπο της πρωτοβουλίας LEADER I (ενέργειες γενικής εδαφικής ανάπτυξης), είτε από άλλους συλλογικούς φορείς του

αγροτικού χώρου. Ο καινοτόμος και υποδειγματικός χαρακτήρας των ενεργειών θα προσαρμοστεί στις ανάγκες της συγκεκριμένης περιοχής. Οι καινοτομίες μπορούν να αφορούν αποκλειστικά τον οικονομικό τομέα καθώς και πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα, θέματα που αφορούν κοινωνική ένταξη, κ.λ.π. εφόσον συνδέονται άμεσα με την αγροτική ανάπτυξη. Οι φορείς σχεδίων ανάπτυξης θα πρέπει: - να καθορίσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα δημιουργηθεί η καινοτομία προκειμένου να εκτιμηθεί η δυνατότητα εφαρμογής της σε άλλους τομείς και το κόστος που αυτή συνεπάγεται (μεταφορά της τεχνογνωσίας και /ή της τεχνολογίας), - να εξασφαλίσουν τη διαφήμιση του σχεδίου και άλλες δράσεις πληροφόρησης, - να δείξουν τις δυνατότητες που υπάρχουν όσον αφορά την αγορά σε περίπτωση που πρόκειται για προϊόντα ή για εμπορικές υπηρεσίες.

Τα σχέδια πρέπει να παρουσιάζουν στοιχεία καινοτομίας και επίδειξης που θα εκτιμηθούν σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της περιοχής και το περιεχόμενο του επιχειρησιακού προγράμματος που εμπίπτει στο ΚΠΣ για την ίδια περιοχή. Οι τοπικές ομάδες που ήταν δικαιούχοι LEADER I πρέπει να εξεταστούν με τα ίδια κριτήρια και όρους που ισχύουν για όλους τους πιθανούς δικαιούχους. Το σχέδιο που θα υποβληθεί από τις τοπικές ομάδες (εταίροι του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα που εφαρμόζουν με πολυτομεακή αναπτυξιακή πολιτική σε τοπικό επίπεδο) πρέπει να περιλαμβάνει πολλές από τις παρακάτω συνιστώσες.

Το σχέδιο που θα υποβληθεί από άλλους συλλογικούς φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς, μπορεί να περιοριστεί σε έναν τομέα παρέμβασης.

1) Παροχή τεχνικής στήριξης για την αγροτική ανάπτυξη - Παροχή τεχνικής βοήθειας στους φορείς σχεδίων ανάπτυξης - Παροχή τεχνικής βοήθειας στις ΜΜΕ και σε άλλες δραστηριότητες (όπως γεωργοί, βιοτέχνες , καθορισμός των πιθανών αγορών, πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις και διαχείριση καινοτομιών) - Δημιουργία ενιαίων θυρίδων πληροφόρησης για τον προσανατολισμό, την παροχή συμβουλών και τη στήριξη των νέων που επιθυμούν να ξεκινήσουν επαγγελματικές δραστηριότητες. - Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού, όπως και των νέων, στην πολιτιστική ταυτότητα και στις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής τους όπως και στην αναγκαιότητα της καινοτομίας. - Έξοδα λειτουργίας - Ενισχύσεις για την απόκτηση εξοπλισμού πληροφορικής και τηλεματικής.

2) Επαγγελματική κατάρτιση και ενισχύσεις για την απασχόληση - Κατάρτιση των υπευθύνων για τη διαχείριση και την εμπύχωση των δραστηριοτήτων του σχεδίου - Κατάρτιση για ειδικά και αναπτυξιακά θέματα - Σύνδεση του μηχανισμού παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αναπτυξιακή διαδικασία – Καινοτόμα μέσα για την επαγγελματική ένταξη των ατόμων που βρίσκονται σε αβέβαιη κατάσταση (επιχειρήσεις ένταξης, εργαστήρια μαθητείας και απασχόληση σε εργασίες κοινής ωφελείας)

3) Αγροτουρισμός - Ατομικές ή συλλογικές καινοτόμες επενδύσεις μικρής κλίμακας (συμπεριλαμβανομένων του τουριστικών επενδύσεων που συνδέονται με τις γεωργικές δραστηριότητες) - Επενδύσεις στα μικρά δημόσια έργα υποδομής για να ανταποκριθούν στις ανάγκες που απορρέουν από την τουριστική ζήτηση - Απογραφή, ανακαίνιση και αξιοποίηση ιστορικών κτιρίων και αγροτικών οικισμών τουριστικού

ενδιαφέροντος - Ενέργειες προώθησης, έρευνα της αγοράς και δημιουργία συστημάτων κράτησης δωματίων - Δημιουργία και οργάνωση νέων προϊόντων αγροτουρισμού (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού για πολιτιστικούς σκοπούς και του τουρισμού για την ανακάλυψη του περιβάλλοντος).

4) Μικρές επιχειρήσεις, βιοτεχνία, υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή ακτίνα - Πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών στις υπηρεσίες(παροχή συμβουλών, έρευνα της αγοράς, μεταφορά τεχνολογίας, καινοτομία, επαγγελματική κατάρτιση) - Δημιουργία υπηρεσιών (ενισχύσεις για την έναρξη λειτουργίας), οι οποίες θα καλύπτουν και τον τομέα της ανάπτυξης πολλαπλών δραστηριοτήτων των γεωργών (πληροφόρηση, ενιαίες θυρίδες πληροφόρησης και μεταφορά εφόσον κάποιος το ζητήσει) - Ενισχύσεις στις καινοτόμες επενδύσεις των βιοτεχνών και των μικρών επιχειρήσεων, ιδίως για την αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων. - Διευκόλυνση της εργασίας εξ αποστάσεως - Ενισχύσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων.

5) Αξιοποίηση επιτόπου και εμπορία της γεωργικής και δασοκομικής παραγωγής καθώς και εκείνης της τοπικής αλιείας. - Έρευνα των τοπικών και περιφερειακών αγορών και ανάλυση των δικτύων διανομής - Τεχνική βοήθεια και επενδύσεις για την παραγωγή και την αξιοποίηση χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων που προέρχονται από τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία - Μεταφορά τεχνολογίας - Προώθηση και σήμανση των τοπικών και περιφερειακών προϊόντων ποιότητας και σύνδεση των προϊόντων με την περιοχή τους - Εμπορία (δομή πωλήσεων, συμμετοχή σε εκθέσεις, σύνδεση με δίκτυα πωλήσεων δι αλληλογραφίας, κεντρικές υπηρεσίες αγορών, τηλεαγορά) - Διαφοροποίηση της γεωργικής παραγωγής και των δραστηριοτήτων των γεωργών - Ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας και της αλιείας για ψυχαγωγικούς σκοπούς .

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 LEADER +

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ PLUS (+) ΣΤΟ LEADER

Παρά το γεγονός ότι το LEADER διατηρεί το περιεχόμενο των προηγούμενων εφαρμογών (LEADER I και LEADER II), ωστόσο υπάρχει μια διαφοροποίηση που εκφράζεται με την προσθήκη του + (plus= επιπλέον). Το LEADER + επιδιώκει δηλαδή κάτι επιπλέον από αυτό που πρόσφεραν οι προηγούμενες εφαρμογές και εξακολουθούν να δίνουν σήμερα τα υπόλοιπα προγράμματα του Γ' Κ.Π.Σ.

Ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος εξασφαλίζεται κυρίως μέσω των δικτύσεων (clusters) και των συνεργασιών. Κατά συνέπεια, δίνεται βάρος στη δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, την κοινή προβολή και προώθηση, τη συνεργασία και τη συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα δράσεων.

Έτσι η έννοια πιλοτικός επιτυγχάνεται με:

- Την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών που ενσωματώνουν τις τοπικές ιδιομορφίες.
- Την εφαρμογή νέων μεθόδων που αξιοποιούν τόσο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και τους φυσικούς και χρηματοδοτικούς πόρους της περιοχής.
- Τη διασύνδεση έργων/ δράσεων ή και επιχειρήσεων όλων των τομέων της οικονομίας, οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι.
- Την υιοθέτηση πρωτοτύπων μορφών οργάνωσης και συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.1 ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER +

Το εθνικό πρόγραμμα LEADER + έχει δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους:

1ος ΣΤΟΧΟΣ: Η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, μέσω πιλοτικών εφαρμογών.

2ος ΣΤΟΧΟΣ: Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών, σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται τοπικά με την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, η οποία διαρθρώνεται γύρω από ένα σημαντικό θέμα, που χαρακτηρίζει την ταυτότητα της περιοχής, το «Θέμα Συσπείρωσης». Τα «**Θέματα Συσπείρωσης**» των τοπικών προγραμμάτων της χώρας μας είναι:

- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιοχές εφαρμογής.
- Η χρήση σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
- Η αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και η διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές με την ενδυνάμωση διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων, κυρίως για μικρές παραγωγικές μονάδες.
- Η αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης των περιοχών κοινοτικού ενδιαφέροντος NATURA 2000.

3.2 ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΤΟ LEADER +

Στην Ελλάδα η πρωτοβουλία LEADER + εφαρμόζεται σε ορεινές - περιοχές περιορισμένες σύμφωνα με τον εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατάλογο ορεινών, μειονεκτικών και με ειδικά προβλήματα περιοχών - και περιοχές στις οποίες παρουσιάζεται η εντονότερη κοινωνικοοικονομική κρίση.

Ωστόσο σε αιτιολογημένες περιπτώσεις (γεωγραφική γειτνίαση, ύπαρξη προβλημάτων αλλά παράλληλα και αναπτυξιακών προοπτικών) περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα και μειονεκτικές περιοχές καθώς και περιοχές Natura 2000.

Τα τοπικά προγράμματα LEADER + είναι δυνατόν να υλοποιηθούν και σε περιοχές που καλύπτονται εν μέρει ή στο σύνολο τους από ολοκληρωμένο πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου - Ο.Π.Α.Α.Χ. (άξονας 7 του επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της υπαίθρου 2000- 2006» ή Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα - ΠΕΠ). Σ' αυτές τις περιπτώσεις η εφαρμογή του LEADER + είναι δυνατή μόνο για δράσεις που:

- Ø Δεν καλύπτονται από το ολοκληρωμένο πρόγραμμα (Ο.Π.Α.Α.Χ.)
- Ø Δε θα συμπεριληφθούν τελικά στο σχεδιασμό του ολοκληρωμένου προγράμματος (Ο.Π.Α.Α.Χ)
- Ø Λειτουργούν συμπληρωματικά, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των δράσεων του ολοκληρωμένου προγράμματος (συνεργασίες και δικτυώσεις)
- Ø Εξασφαλίζουν την πιλοτική διάσταση του τοπικού προγράμματος και αναδεικνύουν την προστιθέμενη αξία της δημιουργίας.

3.3 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ – ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι ενδιαφερόμενοι τελικοί αποδέκτες (φυσικά - νομικά πρόσωπα / ΟΤΑ συλλογικοί φορείς / ΜΚΟ) κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος από την Ο.Τ.Δ καλούνται να καταθέσουν τις επενδυτικές τους προτάσεις οι οποίες μπορούν να χρηματοδοτηθούν ανάλογα με την δράση και τον φορέα από 50% έως και 100% του επιλέξιμου κόστους τους.

Οι δράσεις του τοπικού προγράμματος αφορούν:

- "Τεχνική στήριξη των φορέων υλοποίησης"
- "Παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης"
- "Μικρές επιχειρήσεις του αγροτικού και των λοιπών τομέων της οικονομίας"
- "Επενδύσεις που ενισχύουν τη συλλογική, τομεακή και διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών"
- "Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης"
- "Ενέργειες προώθησης - προβολής"
- "Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος"
- "Δράσεις για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου"
- "Δράσεις για την ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς"
- "Συνεργασία μεταξύ περιοχών της Ελλάδας: διατοπική - διαπεριφερειακή συνεργασία"

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Δημιουργία, μέσω των επενδυτικών σχεδίων, μιας κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων, επιχειρηματιών και εργαζομένων.
2. Διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού της περιοχής παρέμβασης.
3. Προώθηση ίσων ευκαιριών σε νέους, γυναίκες και σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού.
4. Εισαγωγή και τήρηση προδιαγραφών ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες.
5. Εισαγωγή και δημιουργία γνώσης και καινοτομίας (αύξηση της προστιθέμενης αξίας, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της πρόσβασης των προϊόντων σε πιο απομακρυσμένες αγορές).
6. Ανάπτυξη διαλόγου στην τοπική κοινωνία, υποστήριξη της κινητοποίησης, της πολιτιστικής έκφρασης, της δικτύωσης και της εξωστρέφειας των ατόμων και των ομάδων.

1.ΧΡΟΝΟΣ – ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η Ο.Τ.Δ. θα υλοποιήσει το τοπικό Πρόγραμμα κατά τη περίοδο 2002 – 2008 σε 112 ορεινά - μειονεκτικά δημοτικά ή κοινοτικά διαμερίσματα 24 ΟΤΑ των Ν. Καρδίτσας, Φθιώτιδας και Λάρισας με συνολική έκταση 2.553,80 km² και πληθυσμό 46.088 κατοίκους (2001).

2.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Συνολικό κόστος προγράμματος: 11.545.200,00 €

Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης: 7.700.000,00 €

Κοινοτική Συμμετοχή (ΕΓΤΠΕ-Π): 5.328.220,00 €

Εθνική συμμετοχή (Ελληνικό Δημόσιο): 2.371.780,00 €

Ιδία συμμετοχή: 3.845.200,00 €

3.ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ LEADER II, ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΚΑΣ Α.Ε.

ΚΩΔΙΚΟΣ: Κ.Π.Σ. - Κ.Π.: -1

ΤΙΤΛΟΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER II

ΠΕΛΑΤΗΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΧΡΟΝΙΚΗ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Από 13 - 9 - 1996 έως 31 - 12 - 2001.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 6.679.094,16 €

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ: ΑΝΚΑΣ Α.Ε. κατά 100 %

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Ποσό (σε €)	Ποσοστό % επί του συνολικού κόστους
Συνολικό κόστος (επιλέξιμο)	6.679.094,16	100,00
Δημόσια Δαπάνη	4.231.206,15	63,35
Κοινοτική Συμμετοχή	3.506.524,43	52,50
ΕΓΤΠΕ-Π	2.737.894,27	78,08
ΕΤΠΑ	745.487,09	21,26
ΕΚΤ	23.143,06	0,66
Εθνική Συμμετοχή (Υπ. Γεωργίας)	886.831,99	13,28
Ίδια Συμμετοχή	2.447.468,82	36,64

Εγκεκριμένη Δημόσια Δαπάνη: 4.231.625,23 €

Δημόσια Δαπάνη δράσεων / έργων που υλοποιήθηκαν και παραλήφθηκαν:

4.231.625,23 €

Δημόσια Δαπάνη που δεν απορροφήθηκε: 0

Ποσοστό απορρόφησης (Δ.Δ. που υλοποιήθηκε / εγκεκριμένη Δ.Δ.): 100%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Από τον μαζικό τουρισμό στον αγροτουρισμό

Μία σημαντική αναλογία τουριστών κάνουν τις διακοπές τους κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού με αποτέλεσμα η τουριστική περίοδος να περιορίζεται σημαντικά και να υπάρχει μεγάλος αριθμός τουριστών σε μαζικούς προορισμούς. Αντίθετα οι αγροτουριστικοί προορισμοί λόγω της ποικιλίας των υπαιθρίων δραστηριοτήτων που εμπεριέχουν, μπορούν να λειτουργούν κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου.

Με το μαζικό τουρισμό υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση στις ακτές της χώρας, όπου υπέρ-εκμεταλλεύονται τις πηγές της, ενοχλώντας την ύπαιθρο και καταστρέφοντας την μοναδικότητα των τοπίων ενώ αντίθετα οι αγροτουριστικοί προορισμοί είναι συνήθως μακριά από παραδοσιακές τουριστικές περιοχές και με σχετικά μικρή συμμετοχή ατόμων.

Η εφαρμογή ενός μαζικού και μη διαφοροποιημένου προϊόντος, όπου η τιμή είναι σημαντικός παράγοντας, αποτελεί την εξάρτηση του τουρισμού σχεδόν ολοκληρωτικά από την πολιτική των τιμών. Το πλεόνασμα τουριστικών υπηρεσιών σε συνδυασμό με τον υψηλό ανταγωνισμό, οδηγεί στην μείωση των τιμών έχοντας έτσι αντίκτυπο στην ποιότητα των υπηρεσιών. Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις ανταγωνίζονται σε υψηλότερο επίπεδο ποιότητας υπηρεσιών, ενώ τα ποσά που ξοδεύονται είναι γενικότερα υψηλότερα από ότι τα αντίστοιχα κατά τη διάρκεια του μαζικού τουρισμού.

Η ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού και η προώθηση της ποιότητας και όχι της ποσότητας, αποτελούν δύο διεθνείς στόχους, τους οποίους επιδιώκει ο Ελληνικός τουρισμός. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι πρέπει να χρησιμοποιείται σωστή τουριστική πολιτική και ενεργή συμμετοχή και συνεργασία δημόσιου με ιδιωτικού τομέα. Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα χρειάζεται να συγκεντρώσει στις προσπάθειες του, βελτιώνοντας τον ανταγωνισμό των Ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες ακόμη έχουν ελλείψεις σε θέματα διοίκησης, ποιότητας υπηρεσιών, όπως επίσης δραστηριοποίησης και συντονισμού (Pearce, 1988/ Μπριασσούλης, 1993).

Θα μπορούσε να γενικεύσει κανείς λέγοντας ότι οι νέες δραστηριότητες υψηλής ποιότητας και μικρής κλίμακας μπορούν δύσκολα να αναπτυχθούν και να επιβιώσουν, διατηρώντας όλα τα διακριτά χαρακτηριστικά τους, σε περιοχές που έχουν ενσωματωθεί στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ειδικότερα στην περίπτωση του αγροτουρισμού, η εξάπλωση του στις τουριστικά αναπτυγμένες παραθαλάσσιες ζώνες και η εδραίωση της αγροτουριστικής αντίληψης δεν φαίνεται να μπορεί να επιβληθεί στο κυρίαρχο τουριστικό μοντέλο. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι τα πιο επιτυχή παραδείγματα αγροτουριστικής ανάπτυξης, τα οποία συνδυάζουν τους πρωταρχικούς στόχους του αγροτουρισμού, βρίσκονται σε ορεινές, αγροτικές, ή σε μειονεκτικές αγροτικές περιοχές. Εξάλλου, η ήδη διαμορφωμένη ζήτηση αγροτουριστικών υπηρεσιών κατευθύνεται προς εκείνο το πρότυπο αγροτουρισμού που είναι συμβατό με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και κοινοτικές αξίες του αγροτικού χώρου, καθώς και με την αναζήτηση της πραγματικής ζωής και της αυθεντικότητας.

Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στην προώθηση ενός νέου μοντέλου αγροτουριστικής ανάπτυξης, προσαρμοσμένου στις ιδιαιτερότητες του ελληνικού χώρου, στις παραδόσεις και τον πολιτισμό της αγροτικής κοινωνίας, τα πρότυπα και τις συμπεριφορές αναψυχής των καταναλωτών. Ένα μοντέλο που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των αγροτών για ανάπτυξη και στις αντιλήψεις της τουριστικής πελατείας για διακοπές στην ύπαιθρο και που θα είναι, ωστόσο, συμβατό με τις αρχές της αειφορείας. Η απάντηση θα μπορούσε να είναι θετική. Ωστόσο, ο πολυδιάστατος χαρακτήρας τόσο του αγροτικού χώρου, όσο και του αγροτουριστικού προϊόντος επιβάλλουν μια στρατηγική "εκ των άνω" και ένα ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο που θα προσαρμόζεται στις ιδιαιτερότητες, το δυναμικό και τις προσδοκίες για ανάπτυξη της κάθε περιοχής έτσι όπως εκφράζονται "εκ των κάτω".

Η μορφή αυτής τουριστικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από το ότι δημιουργείται και αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο και ότι αποτελεί δραστηριότητα κυρίως εκείνων, που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα της παραγωγής.

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε **δύο παράλληλους στόχους**, οι οποίοι είναι:

α) αφενός για τον τουρίστα στη δυνατότητα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του αναπτυγμένου τουρισμού, μέσα σ' ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποι της, **β)** και αφετέρου για τον επαγγελματία η ενίσχυση του αγροτικού του εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και με την τροφοδοσία των επισκεπτών των καταλυμάτων του με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Παναγιώτης Κομήλης, ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης
- Αυγερινού-Κολωνία, Ζαχαράτος, Ιακωβίδου, Κοκκώσης, Κούση, Μπριασούλη, Σπιλάνης, Τσάρτας, 2000, 69-74
- Κουτσούρης, Γάκη, 1998
- Ιακωβίδου, 1995
- Τσάρτας, 1996
- Νταλής, 2003
- Ηγουμενάκης, 1990
- Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Γραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας, «Εισαγωγή στον Τουρισμό»
- Δροσοπούλου 1989
- Περικλής Λύτρας, Ο Τουρισμός Προς το 200, Θεωρητικές Επιστημάνσεις και Πρακτικές Προσεγγίσεις
- Ανθοπούλου, ,Κουτσούρης, Σπιλάνης, 1998
- Παπαδόπουλος Φρατζέσκος, Σκόρδος Παναγιώτης, ο αγροτουρισμός και η περίπτωση της Φωκίδας, 2003 (πτυχιακή εργασία)
- Ντουρουντάκη Μαρία, Σαμαρά Ευπραξία, αγροτουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες και ψυχικές ασθένειες, 2005 (πτυχιακή εργασία)

B) ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Belford, S. Rural Tourism, Architects Journal 1983
- Backman, S.J. Backman, K.F. Potts, T.P. and Clysall, M.
International Tourism: an unrecognised potential in rural tourism,
visions in Leisure and Business, 1992
- Bramwell, B. and Lane, B. Rural Tourism and Sustainable Rural
Development, 1994
- International Tourism, FRANCOIS VELLAS and LIONEL
BECHEREL, 1995
- Champion, T and Watkins, C. People in the countryside, 1991
- Holland, S.M. and Crofts, J.O A strategic planning approach to
tourism development in rural communities, 1992
- Mathieson, A. and Wall, G. Tourism: Economic, Physical and Social
Impacts, 1982
- Richard and Julia Sharpley, Rural Tourism, An Introduction, 1997
- Pearce, 1988/ Μπριασσούλης, 1993

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- § www.alternativegreece.gr
- § www.ena.idx.gr/
- § www.agrotour.gr
- § www.in.gr.agro
- § www.minagric.gr/greek/agro-pol/leader/leader.htm
- § www.minagric.gr/greek/3.1.1.html
- § www.anco.gr/leader
- § www.geocities.com/roulalytra/agrosime.htm